

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Географічний факультет

Кафедра геодезії та картографії

На правах рукопису УДК:

Вплив децентралізації на розвиток території громади

Рівень вищої освіти – перший(бакалаврський)

Галузь знань 19 – «Архітектура та будівництво»

Спеціальність 193 – «Геодезія та землеустрій»

Освітня програма «Геодезія та землеустрій»

Кваліфікаційна робота бакалавра

студентка 4 курсу

освітнього рівня бакалавр

Брунь Аліна Вікторівна

Науковий керівник:

Підлісецька Ірина Олександрівна

доцент, кандидат географічних наук

Допущено до захисту:

Протокол засідання кафедри № ___ від «___» _____ 20__ року

Завідувач кафедри

проф. Даценко Л.М.

КИЇВ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ, ТЕОРЕТИЧНІ ТА ДОСВІДНІ АСПЕКТИ	6
1.1 Політико-правові засади децентралізації влади в Україні	6
1.2 Теоретичні засади формування спроможності територіальних громад в Україні.....	11
1.3 Досвід децентралізації влади в країнах ЄС та можливості його адаптації в Україні	19
Висновки до 1 розділу	22
РОЗДІЛ 2. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ В УКРАЇНІ	24
2.1 Вплив децентралізації на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні	24
2.2 Адміністративно-фінансова децентралізація як фактор розвитку субрегіональних територіальних громад.....	31
2.3 Стратегічне планування розвитку територіальних громад	37
Висновки до 2 розділу	49
РОЗДІЛ 3. ПЛАНУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	50
3.1. Створення схеми сучасного використання земель ОТГ	50
3.2. Створення схеми перспективного використання земель ОТГ	54
3.3. Робота геопорталу територіальної громади	57
3.4. Аналіз інформаційного забезпечення ОТГ	
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72

Реферат

Обсяг кваліфікаційної роботи 77 сторінок, туди входить вісім графічних даних та 57 використаних джерел.

У першому розділі розглянуто політико-правові засади децентралізації влади в Україні, теоретичні засади формування спроможності територіальних громад в Україні, досвід децентралізації влади в країнах ЄС та можливості його адаптації в Україні

У другому розділі розглянуто вплив децентралізації на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні, адміністративно-фінансова децентралізація як фактор розвитку субрегіональних територіальних громад, стратегічне планування розвитку територіальних громад

У третьому розділі розглянуто створення схеми сучасного використання земель ОТГ, створення схеми перспективного використання земель ОТГ, робота геопорталу територіальної громади , аналіз інформаційного забезпечення ОТГ.

Ключові слова: децентралізація, розвиток територій, місцеве самоврядування.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Тема вплив децентралізації на розвиток територій громад є актуальною і важливою в контексті сучасного розвитку українського суспільства. Децентралізація влади в Україні надала територіальним громадам більше повноважень і відповідальності за свій розвиток. Такий підхід передбачає активну участь громадян у прийнятті рішень щодо своєї території та забезпечення їх інтересів.

Децентралізація є інструментом, який допомагає створити стратегію розвитку та визначити пріоритетні напрямки для територіальних громад. Це включає в себе визначення зон функціонального призначення, розташування інфраструктури, охорону навколишнього середовища, розвиток соціальної сфери та інші аспекти, що впливають на якість життя мешканців.

Науково обґрунтований підхід є необхідним для досягнення сталого зростання та забезпечення збалансованого розвитку територій. Він дає змогу враховувати різноманітні фактори, такі як економічні, соціальні, екологічні, культурні та інші, у процесі прийняття рішень. Наукова обґрунтованість дозволяє уникнути непередбачених та некоректних дій, а також сприяє ефективному використанню ресурсів та уникненню конфліктів.

Крім того, децентралізація допомагає забезпечити координацію дій між різними рівнями влади та зацікавленими сторонами. Воно сприяє обміну інформацією, діалогу та співпраці між громадами, підприємствами, громадськістю та іншими зацікавленими сторонами.

Об'єктом дослідження - територія об'єднаної територіальної громади

Предметом дослідження є методи децентралізації, які використовуються при розвитку територій громад.

Метою дослідження є аналіз впливу децентралізації розвитку територій громад, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення цього процесу з метою досягнення сталого розвитку.

Для досягнення поставленої мети роботи передбачається вирішення таких завдань:

- Ознайомитись з політико-правовими засадами децентралізації влади в Україні.
- Проаналізувати теоретичні аспекти формування спроможності територіальних громад в Україні.
- Дослідити досвід децентралізації влади в країнах ЄС та можливостей його адаптації в Україні.

- Оцінка впливу децентралізації на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні.
- Ознайомитись адміністративно-фінансовою децентралізацією як фактором розвитку субрегіональних територіальних громад.
- Проаналізувати використання геопорталу територіальної громади для планування та аналізу розвитку територій.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувались методи теоретичного аналізу, системного узагальнення наукової літератури, аналізу статистичних даних, а також методи моделювання та прогнозування.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному підході до просторового планування розвитку територій громад, враховуючи політико-правові аспекти децентралізації влади, теоретичні засади формування спроможності громад, досвід децентралізації в країнах ЄС та використання сучасних інструментів планування.

Теоретичне значення дослідження. Результати дослідження будуть сприяти поглибленню наукових знань у галузі децентралізації розвитку територій громад, розширенню теоретичних підходів та методів, а також внесенню рекомендацій щодо вдосконалення цього процесу.

Практичне значення дослідження. Результати дослідження можуть бути використані органами місцевого самоврядування, державними установами та іншими зацікавленими сторонами для удосконалення впливу децентралізації розвитку територій громад, враховуючи особливості децентралізації в Україні та міжнародний досвід.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження будуть представлені на наукових конференціях, семінарах та опубліковані в наукових журналах з метою обговорення з фахівцями та отримання їхнього фідбеку.

РОЗДІЛ 1. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ, ТЕОРЕТИЧНІ ТА ДОСВІДНІ АСПЕКТИ

1.1 Політико-правові засади децентралізації влади в Україні

За даних умов процеси реформування виконавчої влади та місцевого самоврядування набувають значення найважливішого напрямку розвитку всієї системи української державності. Основним шляхом оптимізації енергопостачання в Україні є підвищення ефективності місцевої громадської енергетики, насамперед місцевого самоврядування. Посилення впливу і значення місцевого самоврядування досягається обмеженням монополії держави на владу та децентралізацією значної частини владно-управлінських повноважень і передачею їх органам місцевого самоврядування.

Особливо важливо з'ясувати: обсяг повноважень, що передаються; механізм передачі влади; Механізм взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування; питання адміністративно-територіальної реформи тощо. Слід також підкреслити, що децентралізація не виключає процесу централізації як способу вертикальної організації органів державної виконавчої влади шляхом визначення обсягу їх повноважень та організаційної структури на різних рівнях.

Змістом процесу демократизації держав є, перш за все, пошук балансу між централізацією та децентралізацією. Ефективність цих процесів безпосередньо пов'язана з дієвістю публічної влади, оптимальністю засобів, способів, методів і форм їх реалізації на різних рівнях організації публічної влади, з оптимальністю розподілу повноважень і матеріально-фінансових виконання між федеральними, державними та місцевими органами влади.

Розпочатий процес демократизації основних інститутів влади, до яких відноситься і місцеве самоврядування, передбачає здійснення децентралізації та деконцентрації влади в різних аспектах і секторах.

Децентралізація державної влади відбувається шляхом передачі або делегування державних повноважень від центральної влади недержавним організаціям, органам місцевого самоврядування та самоврядування. Демократична форма децентралізації передбачає делегування та передачу частини повноважень державної виконавчої влади на рівень населення відповідних адміністративно-територіальних одиниць, територіальних громад та колективів і органів, які обираються населенням. При адміністративній формі децентралізації на місцях створюються спеціальні органи управління, які наділяються повноваженнями виконавчої влади [37,637].

У науковій літературі децентралізація державної влади розглядається як один із ключових шляхів комплексного реформування системи державного управління. Це пріоритетний напрямок діяльності міжнародних та національних організацій. Децентралізація повноважень і ресурсів має велике значення для підвищення ефективності всього процесу управління та значного посилення його демократичної складової.

Завдяки децентралізації державного управління органи місцевого самоврядування стають незалежними у всіх своїх діях. Деконцентрація публічної влади передбачає організацію та діяльність місцевого самоврядування як самостійної форми публічної влади на місцевому рівні в результаті трансформації суверенних прав держави в права територіальних громад. Доповнюючи один одного, вони забезпечують найдемократичніше врядування в усій державі і особливо на місцевому рівні.

За тлумаченням Ж. Веделем, децентралізація – це організаційна техніка, яка полягає в передачі важливих прав прийняття рішень представникам центральної влади, які очолюють різні адміністративні райони чи державні служби [2]. Деволюція означає передачу прав прийняття

рішень комітетам, які ієрархічно не підпорядковуються центральній владі і зазвичай обираються зацікавленими громадянами. За словами Г. Бребана, «Деконцентрація – це спосіб організації управління всередині держави, а децентралізація – це відчуження повноважень однієї юридичної особи (держави) на користь іншої (місцевої адміністративної групи)».

Децентралізація та деконцентрація є способами передачі влади з центру на місця та регулювання відносин між різними інститутами ієрархії управління владою.

У «Суспільно-політичній енциклопедії» М. П. Іщенка йдеться про те, що децентралізація влади – це процес передачі компетенції, ряду функцій і повноважень від центральних органів влади до органів місцевого самоврядування, в межах якого вони не підпорядковуються центральній владі. Тобто при децентралізації відбувається юридичне відчуження повноважень держави як юридичної особи на користь іншої юридичної особи – місцевого самоврядування.

Політична децентралізація полягає в розподілі влади між центральною владою та місцевими органами влади з неієрархічним підпорядкуванням останніх першим. Рівність центральних і місцевих структур визначається конституцією, яка чітко визначає «правила гри». Особливості: високий ступінь фінансової самостійності та виборності високопосадовців на місцевому рівні.

Адміністративна децентралізація — це розподіл влади між центральним урядом і місцевими органами влади в ієрархічному порядку. Органи місцевого самоврядування діють у рамках, встановлених Центром. Вони не є повністю залежними і мають часткову фінансову та структурну автономію [52, с. 172].

При цьому самостійність територіальних органів управління не повинна суперечити інтересам органів державного управління. Конституція України передбачає поєднання централізації та децентралізації у здійсненні державної влади, що передбачає встановлення меж децентралізації. Це

зумовлено національними інтересами та потребами, необхідністю управління державою як основним соціально-політичним, економічним і правовим інститутом політичної системи українського суспільства.

Феномен децентралізації концентрує в собі різноманітні константи, а саме: принцип управління, режим управління, елемент організаційної структури публічної адміністрації, спосіб управлінського впливу, процес розподілу та реалізації повноважень, організаційну форму влади публічної адміністрації та державного управління.

Під децентралізацією державного управління розуміють діяльність, пов'язану з передачею державних повноважень інститутам самостійного місцевого самоврядування. Передача повноважень у цьому випадку розглядається не як делегування, а як перетворення державних повноважень у самоврядні, що збагачує характер повноважень місцевого самоврядування та державної влади. Якщо процеси деконцентрації спрямовані на розширення соціальної бази та соціального складу місцевих органів державної та виконавчої влади, то суб'єктом децентралізації є сфера місцевого самоврядування [52, с.172].

Отже, децентралізація охоплює значну сферу державного управління та, з одного боку, відбувається одночасно та паралельно з деволуцією, з іншого – це логічне та послідовне продовження деволуції, яка передбачає законодавчу передачу повноваження від центральних органів державної виконавчої влади до представників центральної виконавчої влади на місцях. У свою чергу, передача повноважень призводить до перерозподілу повноважень і відповідальності між місцевими органами управління та тими, які не завжди є місцевими підрозділами центральних органів управління. А делегування означає передачу повноважень і відповідальності від центрального уряду до іншого рівня управління при збереженні ієрархічної підпорядкованості місцевих органів влади центральному уряду та його міністерствам.

Діючі нормативно-правові документи, що визначають сучасну практику децентралізації державного управління та регіонального управління: Конституція України та Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації».

З одного боку, вони гарантують принципи збереження України як унітарної держави, узгодження інтересів регіонів із загальнодержавними та міжрегіональними інтересами та можливість надання регіонам широких повноважень у вирішенні завдань соціально-економічного розвитку. з іншого. Єдність і цілісність державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованість соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, а також етнічне походження та культурні традиції, є основою територіального устрою України.

Адміністративна децентралізація як один із пріоритетів адміністративної реформи в Україні передбачає посилення ролі регіональних органів державної влади та місцевого самоврядування у здійсненні економічних та структурних реформ. Це прискорює диверсифікацію територіальної економіки, оптимізацію управління державною та спільною власністю, розвиток міжрегіонального та транскордонного співробітництва в різних сферах суспільного життя.

Процес децентралізації влади в Україні передбачає оптимальне поєднання регіональних і загальнодержавних інтересів, збалансування централізації та децентралізації в інститутах місцевого самоврядування. Конституційний принцип самостійності місцевого самоврядування є обов'язковим для децентралізації і зближення публічної влади з населенням і створює умови для найбільш повного і своєчасного визначення і задоволення потреб людей.

Місцеве самоврядування як рівень публічної влади за своєю суттю є формою територіального самовизначення та самоорганізації населення. Тому

важливо створити ефективні системні взаємозв'язки між модернізацією державності, пошуком балансу між централізацією та децентралізацією, правовими зрушеннями в самоорганізації сучасних демократичних інститутів та привести їх у відповідність до Конституції України.

Механізм взаємодії централізації та децентралізації є відправною точкою ефективною та конструктивною системи управління [5, с. 7-16]. Централізація в державному управлінні фактично підкреслює згуртованість системи управління, коли вона будується від єдиного центру вниз з чіткими принципами єдності та управління. Наслідком централізації є збільшення кількості рівнів в ієрархії управління, зосередження більшості прав прийняття рішень на верхніх рівнях управління та обмеження участі нижчестоящих органів управління в прийнятті рішень.

І навпаки, децентралізація в управлінні підкреслює відкритість системи управління до рішень місцевої влади. Багато локальних рішень можуть прийматися на середньому та нижчому рівнях організаційної ієрархії, не ставлячи під загрозу інтереси досягнення цілей усієї системи.

Відповідно до Конституції України централізація державного управління покликана організувати функціонування органів державної влади та спрямувати їх діяльність на реалізацію єдиної державної політики. Таким чином, Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади [21] забезпечує загальне спрямування діяльності з організації виконання законодавчих і нормативно-правових актів. Йому підпорядковані всі інші органи виконавчої влади. Подоланню надмірної централізації сприяє ініціатива місцевих органів виконавчої влади у виробленні управлінських рішень з урахуванням інтересів окремих регіонів, місцевих органів влади, колективів та організацій, забезпечення дієвості, дієвості та конструктивності управління.

1.2 Теоретичні засади формування спроможності територіальних громад в Україні

Відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування, прийнятої Радою Європи 15 жовтня 1985 року, місцеве самоврядування означає право та здатність органів місцевого самоврядування в рамках закону регулювати та управляти значна частина державних справ, що відбуваються в межах їх відповідальності, в інтересах місцевого населення. Тому дієздатність є ключовою ознакою місцевого самоврядування.

Як і держава, місцеве самоврядування є інститутом формування суспільного життя. Розділення спеціальних функцій і завдань, покладених на муніципалітети, є об'єктивною причиною організації фінансів цих органів. Інструментом реалізації завдань такої інституції є місцеві фінанси, які знаходяться в руках держави. Обидва фінанси служать суспільним, а не приватним інтересам, мають публічний характер і визначають діяльність муніципальних органів, які в Україні мають форму територіальних громад.

Аналіз літературних джерел показує, що існують різні підходи до трактування категорії «територіальна громада». Так Л.Я. Бенюк виділяла територіальну громаду з трьох позицій: як соціальну спільноту, як фундаментальну ланку адміністративно-територіального устрою, як суб'єкт місцевого самоврядування [3, с. 30-39]. Досліджуючи якісний, екологічний, етнографічний, соціологічний та економічний підходи, Н.О Патицька надає власне визначення територіальної громади, яке відрізняється від інших підходів наголошенням на необхідності захисту інтересів кожного жителя громади, території та самої територіальної громади [34,с.320-328]. Визначаючи більш комплексний підхід до тлумачення сутності поняття «територіальна громада», І. Р. Тимечко акцентує увагу на наявності спільних ресурсів у мешканців громади, а також вказує на необхідність активної участі мешканців у вирішенні проблем громади. його функціонування [54,с.164-170].

Законодавче закріплення сутності поняття «територіальна громада» закріплено в Конституції України, Законі України «Про місцеве

самоврядування» та проекті Закону «Про основи адміністративно-територіального устрою України» . Перегляд цих документів дозволяє визначити, що територіальна громада:

- має повноваження щодо вирішення проблем місцевого значення [23];
- є складовою системи місцевого самоврядування, основним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень [43];
- є територіальною основою для здійснення місцевого самоврядування його жителями [42].

Аналіз літературних джерел свідчить, що територіальна громада, як суб'єкт регулювання соціально-економічного розвитку території, наділена функціями, зокрема [2,с.11-123]:

- нормотворча функція (створення статутів територіальних громад, прийняття нормативних актів, що регулюють діяльність громад);
- планування, програмування розвитку адміністративно-територіальної одиниці базового рівня (стратегії розвитку територіальних громад, програми соціально-економічного та культурного розвитку);
- Управління ресурсним потенціалом (земля, ліс, водні ресурси) - Розвиток місцевої інфраструктури - Утримання та будівництво доріг, водо-, газопостачання та водовідведення та благоустрій території;
- управління майном спільної власності територіальної громади;
- бюджетно-фінансова функція (затвердження бюджетів та контроль за їх виконанням, визначення місцевих податків і зборів, передбачених законодавством);
- управління мережею соціальних установ (створення, реорганізація, ліквідація);
- інвестиційна функція (залучення інвестицій – державних, приватних, міжнародних – у розвиток території);
- інформаційна функція.

Зазначимо, що об'єднані органи місцевого самоврядування отримають усі повноваження, які сьогодні мають міста обласного значення.

До повноважень об'єднаних органів місцевого самоврядування належать: планування розвитку громади та формування бюджету; розвиток економіки, залучення інвестицій, розвиток підприємництва; Управління земельними ресурсами та за межами населених пунктів, видача дозволів на будівництво, введення в експлуатацію будівель; Розвиток місцевої інфраструктури: утримання та будівництво доріг, тепло-, газопостачання та водовідведення; благоустрій території; Організація пасажирського транспорту в межах муніципалітету; громадська безпека через місцеву (муніципальну) поліцію, пожежну охорону [53].

Делеговані повноваження об'єднаних територіальних громад передбачають надання соціальної допомоги через територіальні центри (у муніципалітетах); Адміністративні послуги, що надаються центрами опіки (у громадах); управління школами та дитячими садками; Перша допомога; Утримання та організація клубів, бібліотек, стадіонів, спортивних майданчиків. Таким чином, поділ влади є одним із основних принципів децентралізації, згідно з яким найбільше повноважень мають мати ті органи влади, які найближче до людей і на рівні яких вирішення завдань і надання послуг є найбільш ефективним і найменш ресурсним. -інтенсивний [53].

У дієздатних місцевих органах влади органи місцевого самоврядування повинні забезпечувати надання громадянам усіх необхідних публічних послуг, тобто бути дієздатним адміністративним центром надання послуг населенню.

Реформуючи систему місцевого самоврядування, Україна вирішила піти шляхом добровільного об'єднання муніципалітетів, створюючи при цьому умови для чітких стимулів і стимулів для муніципалітетів, які проходять цей процес об'єднання. Унітарна територіальна громада фінансуватиметься на тих же засадах, що й нинішні міста обласного значення. Ви платите 60% прибуткового податку. Це кошти на утримання

дитсадків, шкіл, ФАПів, клубів, бібліотек, спортивних закладів тощо. Держава надає дотацію на освіту, медицину, а якщо грошей не вистачає – компенсаційну дотацію. Крім того, держава також підтримуватиме громади, які добровільно вирішили об'єднатися, надаватиме додаткові ресурси та сприятиме залученню міжнародного фінансування для проектів з відбудови державних установ. Орган місцевого самоврядування самостійно розпоряджається своїми фінансами, тим самим більш раціонально розподіляючи бюджетні ресурси. Крім того, місцева рада визначає, скільки їй потрібно працівників, встановлює їм посадові оклади тощо [35,с.109].

Відповідно до методології формування ефективної місцевої влади, «ефективна місцева влада – це територіальні громади сіл (сіл, міст), які через добровільні об'єднання здатні на належному рівні надавати послуги, особливо у сфері освіти, культури, самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства з урахуванням кадрового, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці» [42]. Тобто ефективна місцева влада – це громада, в якій джерел місцевого бюджету, інфраструктурних та кадрових ресурсів достатньо для того, щоб її органи місцевого самоврядування вирішували проблеми місцевого значення, передбачені законом, в інтересах мешканців муніципалітету.

У загальному вигляді здатність подається як властивість суб'єкта в термінах «наявності здібностей, навичок, можливостей досягати, виконувати, робити щось» [8,с.197-205]. На філософському рівні здібності розглядаються як «уміння, індивідуальна властивість людини, яка є суб'єктивною передумовою успішного виконання певного виду діяльності» [8,с.197-205]. На організаційному рівні потенціал — це «процес, у якому індивіди, групи, організації, установи та суспільства розвивають свої здібності: виконувати функції, вирішувати проблеми та досягати цілей; розуміти та реалізувати свої потреби розвитку в більш широкому контексті та назавжди». У правовій

площині зміцнення правоздатності громад – це «процес покращення спроможності звичайних людей реалізовувати свої громадянські права та права людини як особистості та члена громади» [8,с.197-205].

О. В. Ольшанський пропонує враховувати внутрішню та зовнішню результативність територіальної громади, вказуючи, що «фундаментальним меседжем у цьому випадку має бути адекватність поставлених завдань та можливість їх виконання, виходячи з потенціалу громади як сукупність ресурсів на основі." [30,с.320-328]. О. В. Сизоненко виділяє три види спроможності : 1) потенційна або розрахункова спроможність; 2) законодавчо визнана КМУ спроможність; 3) фактична спроможність.

Кадрове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування – це таке цілеспрямоване, планомірне та скоординоване управління кадровими процесами з точки зору оптимальних кількісних та якісних змін кадрового складу для виконання функцій і завдань органами місцевого самоврядування підприємств, установ та організацій, що входять до складу спільного майна [7].

Фінансова діяльність територіальних громад – це їх здатність залучати, акумулювати та ефективно використовувати фінансові ресурси з різних джерел для вирішення поточних проблем місцевого значення. Фінансово спроможними в ідеалі повинні бути всі об'єднані та ще не об'єднані громади, здатні адекватно забезпечити життєдіяльність усіх суб'єктів фінансових відносин та їх взаємодію з метою досягнення та підтримки збалансованого розвитку в усіх сферах відповідної території [Успішна територіальна громада].

Важливо, щоб спроможність територіальної громади була сформульована як спроможність

При наданні державних послуг не завжди при оцінці враховується рівень надання послуг. Наприклад, Міністерство розвитку муніципалітетів та територій України щорічно проводить оцінку фінансової діяльності місцевої влади та готує оцінку за результатами. У міністерстві вважають, що цей

рейтинг може бути використаний «для проведення аналізу ефективності залучення власних ресурсів, раціональності використання бюджетних коштів та прийняття якісних управлінських рішень». При оцінці враховуються окремі показники, зокрема власні доходи на одного жителя, обсяг дотацій та інвестиційних видатків на одного жителя без дотацій з державного бюджету, питома вага видатків на утримання адміністративного апарату у власних ресурсах.

Тому важливо розрізнити потенціал, по-перше, як здатність надавати послуги і, по-друге, як можливість їх соціально-економічного розвитку.

Концепція реформування місцевого самоврядування та організації територіальної влади в Україні передбачає принципи розбудови спроможності територіальних громад, зокрема [22]:

–максимальне залучення населення до прийняття управлінських рішень з питань місцевого значення та

–сприяння розвитку форм прямого народного правління; Запровадження дієвих механізмів участі громадськості у розробці важливих управлінських рішень органів місцевого самоврядування, зокрема у питаннях визначення стратегії розвитку територіального органу влади, затвердження статутів органів місцевого самоврядування, проектів містобудівної документації

–(генеральні плани розвитку міст, сіл тощо); надати загальним зборам громадян за місцем проживання відповідно до закону та статуту місцевої влади право організовувати позачерговий звіт посадових осіб місцевого самоврядування перед місцевою владою, а також встановлювати обов'язок органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб обґрунтовувати власні рішення щодо врахування чи неврахування рішень загальних зборів громади; Утворення дорадчих та дорадчих органів в органах місцевого самоврядування для проведення консультацій з громадськістю з метою сприяння громадському розгляду проектів рішень та прийнятих рішень

органів місцевого самоврядування; Гарантування права місцевих органів влади на місцевий референдум;

Удосконалення порядку утворення органів самоорганізації населення, встановлення чіткого порядку надання їм частини повноважень органів місцевого самоврядування, а також надання коштів на здійснення цих повноважень, використання ними цих коштів, звітність про їх використання; Поширення практики утворення органів самоорганізації населення, особливо в територіальних громадах, до складу яких входять жителі кількох населених пунктів.

Фактично реалізація цих принципів є методами та інструментами розбудови спроможності об'єднаних територіальних громад.

Створення об'єднаних територіальних громад потребує подолання багатьох проблемних моментів, а саме: залежності територій від центру; інфраструктурна та фінансова слабкість громад; погіршення стану сільської місцевості; високий рівень фінансування громади; низька інвестиційна привабливість територій тощо. Революційні зміни у фінансах місцевого самоврядування в умовах децентралізації вимагають формування ефективних місцевих органів влади, що можливо за умови їх укрупнення та підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у виконанні їхніх бюджетів.

Важливо окреслити концептуальні напрями розвитку ефективних територіальних громад. Європейська практика пропонує кілька альтернативних підходів до зміцнення потенціалу громад:

- 1) на основі виявлення проблем та їх усунення;
- 2) спиратися на сильні сторони (підхід, який орієнтований на розвиток громади).

Отже, для підвищення ефективності реформи місцевого самоврядування необхідно забезпечити:

Розгляд та розробка перспективного плану об'єднання територіальних громад з максимальним урахуванням географічних, культурних, етнічних та інших особливостей громад; Інформаційно-роз'яснювальна підтримка

процесу об'єднання органів місцевої влади; Проведення навчальних семінарів для працівників органів місцевого самоврядування та громадськості з різних аспектів реформи.

1.3 Досвід децентралізації влади в країнах ЄС та можливості його адаптації в Україні

Питання децентралізації є надзвичайно актуальним для нинішнього політичного життя України. Реформа адміністративно-територіального устрою України була розпочата у 2014 році як передумова для багатьох інших реформ, спрямованих на покращення умов життя населення, особливо у сферах освіти, медицини, боротьби з корупцією, податків тощо. На користь реформи можна віднести: 1. Застарілу та складну адміністративно-територіальну модель радянських часів. Інструменти та практики державного управління в умовах децентралізації 2. Недостатність політичних можливостей органів місцевого самоврядування у вирішенні нагальних потреб життя громади. 3. Обмежені фінансові можливості органів місцевого самоврядування щодо реалізації планів розвитку громад. Серед аргументів проти впровадження реформи: 1. Необхідність зміни чинної Конституції України, яка ускладнює правові та політичні процеси розвитку держави. 2. Побоювання, що децентралізація в умовах анексії Криму та продовження військового конфлікту на сході України призведе до фактичної федералізації країни та створить загрозу територіальній цілісності України. 3. Фінансові витрати на впровадження реформи, які можуть негативно вплинути на рівень життя населення з огляду на значну зовнішню заборгованість, низькі темпи зростання української економіки, ускладнені світовою соціально-економічною кризою. Проте запровадження принципів децентралізації є однією з умов Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, і відсутність прогресу в цьому напрямку може призвести навіть до розірвання чинної угоди. Згідно з порядком денним асоціації, зміцнення стабільності,

незалежності та ефективності інституцій, які забезпечують дотримання демократичних принципів і верховенства права, передбачає: «реалізацію та завершення процесу комплексної та прозорої конституційної реформи, ... включаючи децентралізацію Влада..., відповідно до відповідних рекомендацій Венеціанської комісії» [6].

Крім того, варто згадати Європейську хартію місцевого самоврядування, яку Україна ратифікувала у 1997 році. Ефективне місцеве самоврядування 132 інструментів і практик державного управління в контексті децентралізації вважається однією з головних засад сильної демократії, а тому представники Європейського Союзу наголошують на важливості повної реалізації цих принципів у політичному житті України. та правова система. Демократія виникла тоді, коли обрані органи влади мали змогу приймати рішення щодо податків та державних витрат [8, с. 197-205]. Демократія означає правління більшості, тому ефективне місцеве самоврядування має доповнювати центральні органи державної влади, що забезпечує успішне функціонування «системи стримувань і противаг». Згідно з порядком денним асоціації, зміцнення стабільності, незалежності та ефективності інститутів, які забезпечують дотримання демократичних принципів та верховенства права, зокрема посилення функціонування місцевого та створення регіонального самоврядування, у тому числі шляхом децентралізації, надає їм значні повноваження та забезпечує забезпечувати їх відповідними фінансовими ресурсами відповідно до відповідних стандартів Європейської хартії місцевого самоврядування». Тож питання не в тому, чи потрібна реформа чи ні, а в тому, як знайти та запровадити оптимальну модель її реалізації.

Реформа місцевого самоврядування в Україні, відома як реформа децентралізації, започаткована у 2014 році, по-різному сприймається експертами та українськими стейкхолдерами. Деякі дослідники, як-от Б. Данилишин та В. Пилипів, вважають, що у 2016 році реформа перебувала в

невизначеному стані і очікувати якісно позитивних результатів найближчим часом немає жодних підстав.

З іншого боку, експерти та міжнародні партнери вважають децентралізацію однією з найуспішніших реформ, яка вже дає перші позитивні результати. За їх словами, інструменти та практики державного управління вже показали свою ефективність у контексті децентралізації.

Децентралізацію вважають однією з найуспішніших реформ, проведених в Україні після Революції Гідності. За словами українських зацікавлених сторін, ця реформа досягла високих показників, зокрема майже 50% основних показників виконано або перевиконано.

Децентралізація в Україні високо оцінена українськими зацікавленими сторонами, і вони вказують, що майже 50% основних показників досягнуто або перевищено. Це свідчить про успішність реформи та її позитивний вплив на розвиток місцевого самоврядування.

Для України було б корисно розглянути приклади успішного досвіду децентралізації в країнах Європейського Союзу. Децентралізація сприяє зміцненню міжлюдських контактів між українцями, громадянами ЄС та ЄС загалом. Реалізація реформи була підтримана різними програмами та ініціативами, спрямованими на передачу європейського досвіду децентралізації.

Наприклад, у Франції та Польщі реалізована модель державного управління, заснована на самоврядних громадах, які формують власні органи влади, а також представництві центральних органів влади, які виконують функції загального державного контролю. Ці моделі можуть бути використані як джерело навчання та натхнення для реформи децентралізації в Україні.

Важливо пам'ятати, що ефективне місцеве самоврядування передбачає перерозподіл владних функцій на користь громад, що є захисним механізмом від зловживань владою. Такий підхід сприяє залученню громадянського суспільства та демократичному контролю над урядом.

У Латвії немає спеціальних представників центральної влади, які б контролювали місцеву владу. Відповідно, ці функції виконує Міністерство. Частково це можна пояснити невеликою національною територією, яку легше контролювати. У Фінляндії контроль за законністю дій місцевої влади здійснюють представники міністерств у регіонах [3, с. 30-39]. В Естонії відповідні функції виконує окружний голова. Естонія вважається країною-лідером за темпами цифровізації, тобто за ступенем впровадження цифрових послуг для населення, особливо так званих програм електронного уряду. Тому закони про місцеве самоврядування публікуються в Інтернеті тут. Голова району (району) розглядає їх за власною ініціативою або за зверненням громадянина і робить акт про їх незаконність. Якщо місцева влада не погоджується, голова може звернутися до суду [3, с. 30-39]. Примітно, що в рамках реформи децентралізації в Україні також запровадили інститут старост. «У Швеції ми вчимося створювати систему адміністративних послуг, у Франції – інститут префектури, в Естонії – систему електронного уряду, в Австрії та Польщі переймаємо досвід розвитку гірських територій.» «З децентралізацією реформи ми будемо європейську систему обслуговування – і якість життя в Україні, і ми маємо результат», – сказав віце-прем'єр-міністр Геннадій Зубко у Брюсселі під час круглого столу «Процес децентралізації в Україні» у 2019 році. Тому досвід країн ЄС показує, що зважені рішення щодо впровадження децентралізації є запорукою успішного впровадження реформ. Успішне впровадження цієї реформи є важливою передумовою для вступу України до Європейського Союзу. Водночас Україна має звернути увагу на принципи ефективного розподілу повноважень між центральною та місцевою владою та адаптувати моделі децентралізації, які найбільше відповідають географічним, політичним, економічним та культурним особливостям нашої країни.

Висновки до 1 розділу

Децентралізація влади в Україні є важливим політико-правовим процесом, який спрямований на перерозподіл повноважень та ресурсів між центральною владою та місцевими територіальними громадами. У цьому розділі були розглянуті політико-правові, теоретичні та досвідні аспекти децентралізації влади в Україні.

Політико-правові засади децентралізації влади в Україні визначаються конституційними принципами, законодавством та політичними домовленостями. Вони передбачають забезпечення автономії та самоврядування місцевих територіальних громад, їх повноважень у сфері регулювання місцевих питань, фінансової самостійності та інших аспектів.

Теоретичні засади формування спроможності територіальних громад в Україні включають такі елементи, як розвиток громадської свідомості та активності, зміцнення місцевого самоврядування, підвищення ефективності та прозорості управління, розвиток місцевого економічного потенціалу та інфраструктури.

Досвід децентралізації влади в країнах ЄС є важливим джерелом для України. Європейські країни вже пройшли шлях децентралізації та набули значного досвіду, який може бути корисним для української системи місцевого самоврядування. Адаптація цього досвіду в Україні передбачає впровадження кращих практик, навчання та обмін досвідом між країнами, а також адекватне врахування специфіки української системи та потреб місцевих громад.

В цілому, децентралізація влади в Україні має потенціал для поліпшення управління, підвищення ефективності та прозорості діяльності органів місцевого самоврядування, а також розвитку місцевих територіальних громад. Політико-правові засади, теоретичні засади та досвід країн ЄС є важливими джерелами для формування ефективної системи децентралізації в Україні. Проте, для успішної реалізації децентралізації влади необхідна системна підтримка з боку уряду, політичної волі та активної участі громадян. Також важливо забезпечити адекватне

фінансування місцевих громад, щоб вони могли ефективно виконувати свої повноваження та реалізовувати проекти розвитку.

РОЗДІЛ 2. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ В УКРАЇНІ

2.1 Вплив децентралізації на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні

За час існування України як незалежної держави в регіонах склалася ситуація фактичного підпорядкування місцевого самоврядування виконавчій владі. Усю повноту управління регіональним розвитком, визначення стратегічних пріоритетів, цілей та напрямків місцевого та регіонального розвитку «монополізували» обласні державні адміністрації (ОДА), які передавали управлінські рішення з центру на регіональний рівень та контролювали їх виконання. Зміцнення вертикалі виконавчої влади (місцевих державних адміністрацій та територіальних органів виконавчої влади) фактично призвело до того, що місцеве самоврядування на практиці стало

лише номінальним об'єктом управління регіональним розвитком. Станом на кінець 2014 року в Україні продовжують працювати облдержадміністрації та облдержадміністрації та підрозділи ЦПМСД обласного та районного рівнів. На муніципальному рівні (міста, селища та сільські ради) діяли виконавчі комітети міських, селищних і сільських рад. Крім того, на початок 2014 року в Україні діяло 11,5 тис. ОМС. З них: 12068 – міські, сільські та селищні ради [10,с. 42-49].

До основних причин неспроможності місцевого самоврядування в Україні можна віднести: слабкість фінансової бази; хронічна нестача ресурсів для вирішення повсякденних проблем місцевого та регіонального розвитку; Домінування принципу «ручного керування»; Суб'єктивізм, який особливо проявився в процесі прийняття публічних адміністративних рішень на муніципальному рівні тощо. Через хронічну нестачу фінансових і матеріальних ресурсів розвиток місцевого самоврядування в Україні фактично зайшов у глухий кут на рівні територіальних громад міст обласного значення. За експертними оцінками, у першому півріччі 2014 року майже 90% органів місцевого самоврядування України отримали державну дотацію, у тому числі понад 5,4 тис. місцевих бюджетів, які продовжували отримувати дотації в обсязі понад 70% від їх фактичних потреб (видатків) , а саме понад 480 органів місцевого самоврядування стали утримуватись на 90 і більше % за рахунок державного бюджету [10,с. 42-49].

Недостатність ресурсів переважної більшості органів місцевого самоврядування надзвичайно ускладнювала виконання власних та делегованих повноважень, що призводило до постійного погіршення якості та доступності державних коштів (адміністративні, медичні, освітні та ін.) послуги погіршили показники якості та безпеки життя людей на територіях. Невизначеність ресурсного забезпечення місцевих рад також обмежує повноваження місцевого самоврядування, насамперед у сфері задоволення потреб власного розвитку громад та стимулювання економічного зростання на рівні місцевої влади в Україні. Зокрема, в Україні донедавна право

муніципалітетів залишати у власному розпорядженні частину податків, зібраних на території муніципалітету, не було законодавчо врегульоване; Існували обмеження щодо вирішення місцевими радами земельних питань та здійснення ними архітектурного контролю на власній території. Існували обмеження для місцевого самоврядування в частині прийняття рішень щодо припинення незаконного будівництва та планування розвитку території міста. Відсутні стимули місцевої влади щодо залучення інвесторів, розвитку підприємництва та розвитку малого та середнього бізнесу на певній території.

Відсутність реальних повноважень (наданих відповідно до європейського принципу субсидіарності) та достатніх ресурсів (фінансових, матеріальних, людських) у місцевої влади для задоволення потреб вирішення всіх поточних проблем призвела до широкого поширення патерналістських очікувань регіонів по відношенню до «середини» – передача відповідальності муніципалітетів за розвиток муніципалітетів і регіональний розвиток центральним органам виконавчої влади.

Така практика загрожує поступовим зниженням місцевої ініціативи, знищенням місцевих стимулів до саморозвитку та ефективного самоврядування у громадських справах місцевого значення. Поширення патерналістських очікувань на місцях та в регіонах щодо термінового державного втручання та надання регулярної державної підтримки для потреб місцевого та регіонального розвитку (у тому числі у формі міжбюджетних трансфертів, субсидій та дотацій).

Децентралізація, реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні є передумовою для формування дієвих стимулів регіонального розвитку, для успішного впровадження реформ на місцевому, регіональному рівнях, самою основою яких є формування дієві економічні стимули для саморозвитку регіональних громад. Саморозвиток (розвиток) територіальних громад – поняття широке. На прикладі міст (у тому числі малих) зазначимо, що у сфері створення

комфортного середовища для мешканців муніципального освіти місцеве самоврядування (ОМС) має забезпечити: ефективне та раціональне використання природних факторів (природного ландшафту). зазначена площа; Здійснення планування та забудови території; Здійснення архітектурного обліку, а також будівельно-архітектурних робіт; Забезпечення благоустрою територій (у тому числі озеленення територій, будівництво та утримання парків, скверів, дитячих майданчиків тощо); створити ефективну логістику транспортних вузлів та підтримку транспортної інфраструктури на цій території. У сфері забезпечення громадян комфортними умовами проживання органи місцевого самоврядування сприяють житловому будівництву та створенню конкурентного ринку житла на відповідній території; своєчасний ремонт і реконструкція житлового фонду; забезпечення житлом малозабезпечених громадян, які потребують поліпшення житлових умов[10,с. 42-49].

В економічній сфері розвитку територій органи місцевого самоврядування мають сприяти розвитку окремих галузей (сфер, секторів) економіки територіальної громади (наприклад, міста), зокрема: житлово-комунального господарства, міського транспорту, зв'язку, торгівлі. , громадське харчування, побутове обслуговування тощо. До повноважень місцевого муніципалітету також входить надання жителям муніципалітету гарантованого переліку соціальних послуг: громадська турбота про людей з особливими потребами (створення будинків для інвалідів, людей похилого віку, які немає родичів). ; Розширення соціального житла, піклування про бездомних; Забезпечення умов для розвитку спорту на території муніципалітету та належних умов для відпочинку всіх його жителів. До пріоритетів муніципальної діяльності також традиційно входять суто економічні питання сприяння розвитку малого бізнесу, залучення інвестицій (та інвесторів) для розвитку території (міст, сіл, малих міст); Започаткування та проведення громадських робіт, подолання безробіття та створення нових робочих місць за рахунок інвестиційних коштів та коштів місцевого бюджету

(у тому числі у сфері будівництва та ремонту, озеленення та благоустрою території, організації вивезення сміття тощо).

Відповідно до положень «Концепції реформування місцевого самоврядування та організації територіальної влади в Україні», затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України (від 01.04.2014 р. № 333-р), визначено основні напрями децентралізації влади в Україні, нову роль муніципалітету, району та області; унормовано можливості підвищення ефективності, ефективності та відповідальності місцевого самоврядування в системі регіонального розвитку тощо. (далі: поняття). Концепція передбачає передачу більшості повноважень на найближчий до людини рівень – на рівень громади, яка відтепер має забезпечувати розвиток дошкільної та шкільної освіти; надання основної медичної та екстреної допомоги; сприяти реформуванню та підтримці місцевої економіки; забезпечення правоохоронної діяльності на місцевому рівні; забезпечення пожежної безпеки; забезпечити соціальний захист населення муніципального освіти тощо. Передбачено передати повноваження щодо розвитку профільної освіти (спеціальних шкіл та шкіл-інтернатів) на районний рівень; Забезпечення надання медичних послуг вторинного рівня (лікарні загального профілю); Повноваження щодо утримання об'єктів транспортної інфраструктури районного значення та функції управління об'єктами спільної власності на районному рівні тощо. Планується передати ряд повноважень щодо утримання об'єктів спільної власності територіальним органам області. на регіональний рівень передається; Розвиток та утримання інфраструктури автомобільного транспорту регіонального значення; Надання послуг третинної медичної допомоги (спеціалізована медична допомога – онкологічні центри, кардіологічні центри, перинатальні центри); Надання послуг із середньої спеціальної освіти (професійно-технічні навчальні заклади). При цьому області надано повноваження щодо здійснення стратегічного планування регіонального розвитку (у тому числі розроблення стратегій регіонального розвитку на період до 2020 року); забезпечення

розвитку культури, спорту і туризму, проведення робіт з охорони навколишнього природного середовища, дотримання принципів сталого (екологічно орієнтованого) регіонального розвитку[19,с. 37-38].

Відповідно до положень Концепції, в дусі децентралізації обласні та районні державні адміністрації мають бути ліквідовані, а управлінські функції та повноваження ліквідованих обласних державних адміністрацій та райдержадміністрацій передані виконавчим комітетам місцевих рад областей і районів. Державний контроль за діяльністю місцевої влади має здійснювати запроваджений у ході децентралізації інститут префектур (представники президента в регіонах – префекти призначаються Президентом), префектури (адміністрації) мають виконувати функцію державного нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування, виступають гарантами додержання Конституції України, забезпечують контроль за законністю рішень органів місцевого самоврядування, контроль за додержанням законів, дотриманням норм і стандартів надання населенню державних послуг та юридичних осіб для координації діяльності територіальних органів виконавчої влади (у тому числі при прийнятті рішень щодо міжрегіонального та міжгромадського співробітництва муніципалітетів); Забезпечення координації роботи місцевих підрозділів центральних органів влади (МВС, СБУ) та координація всіх принципових питань забезпечення національної безпеки на місцевому та регіональному рівнях.

Прийняття Державного бюджету України на 2015 рік супроводжується здійсненням бюджетної децентралізації, законодавчою основою якої є прийняття проекту Закону України «Про внесення змін до Положення про фінансову діяльність України» (щодо реформи міжнар. фінансове регулювання). побутові відносини). Прийняття цього законопроекту зумовлено необхідністю підвищення бюджетної та фінансової самостійності місцевих бюджетів, у тому числі за рахунок розширення дохідної бази (поповнення) місцевих бюджетів. Серед нововведень: передача плати за

надання адміністративних послуг з державного бюджету на місцевий рівень; Збільшення частки екологічного податкового кредиту для місцевих бюджетів (з 35% до 80%). Лише ці зміни сприятимуть підвищенню зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні кількості (та якості) надання адміністративних послуг місцевому населенню та посиленню контролю органів місцевого самоврядування за станом забруднення навколишнього природного середовища суб'єктами господарювання у своїй діяльності на території України. певна територія. У майбутньому це стимулюватиме компанії укладати договори екологічного страхування та збільшити обсяги коштів на потреби більш екологічно чистого виробництва, що позитивно вплине на якість та чистоту навколишнього середовища місцевої громади[19,с. 37-38].

До нововведень, що створюють додаткові економічні стимули та спрямовані на сприяння розвитку підприємництва та малого та середнього бізнесу на муніципальному рівні, можна віднести врегулювання забезпечення стабільних джерел їх поповнення в місцевих бюджетах, зокрема: податку на доходи фізичних осіб (серед міста бюджетів обласного значення, і 60% цього податку має надходити до районів, 15% до бюджетів області та 40% до бюджетів міста Києва); Податок на прибуток підприємств приватного сектора (10% відповідного податку має надходити до обласних бюджетів). Ці та інші нововведення спрямовані на створення реальних ефективних стимулів для місцевого самоврядування та територіальних громад сприяти розвитку підприємництва, розширенню виробництва та створенню нових робочих місць у рамках стимулювання економічного зростання територіальних громад.

Насправді місцеві органи влади отримують сильні стимули для залучення інвесторів, оскільки вони отримують частину податків, які сплачують до місцевих бюджетів корпоративні структури, розташовані на їхній території. Це стимулюватиме місцеву владу швидко та прозоро вирішувати питання землевідведення та видачі дозвільних документів та

руйнувати корупційні схеми, які перешкоджають розвитку підприємництва на місцевому рівні (за участю місцевої влади). У країнах ЄС є такий вислів: «Мер повинен вміти «продати» місто. Тобто йдеться про активну пропаганду та популяризацію переваг інвестування коштів потенційних інвесторів у те чи інше місто (у розвиток конкретної територіальної громади). Адже між громадами точиться жорстка конкуренція за інвесторів. Бо чим більше інвесторів розпочнуть підприємницьку діяльність на території того чи іншого муніципалітету, тим більше доходів отримають місцеві бюджети та більше буде фінансування саморозвитку цих громад (при цьому такий підхід реалізується в територія). Передумовою для цього є те, що компанії, розташовані в певній місцевості, відповідно до закону зобов'язані сплачувати податки за своїм фактичним місцезнаходженням[19,с. 37-38].

Для залучення потенційних інвесторів місцева влада використовує такі заходи: створення інвестиційних карт територій (які постійно оновлюються); Застосування «бренду» міста, що надає корпоративним структурам додаткові переваги у збуті (зокрема рекламі) продукції, виробленої в тій чи іншій місцевості; Відкритість і публічність мають стати нормою в процесі прийняття місцевою владою рішень щодо виділення землі під підприємницькі структури та видачі дозволів на створення бізнесу; Запровадження електронного адміністрування та «електронних громадських приймалень» для обслуговування інвесторів, корпоративних структур, населення тощо. Ці та інші нововведення спрямовані на справжню децентралізацію та переміщення економічних центрів на місцевий рівень. Процвітання країни зростає разом із процвітаням та економічним розвитком її регіонів.

2.2 Адміністративно-фінансова децентралізація як фактор розвитку субрегіональних територіальних громад

Прийнята Кабінетом Міністрів України «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [Концепція реформування місцевого] відкриває новий етап у розвитку регіональної політики: реформу адміністративно-територіального устрою та бюджету. модель системи.

Метою концепції є «визначення напрямів, механізмів та термінів формування ефективного місцевого самоврядування та організації територіальної влади з метою створення та підтримки повноцінного середовища життєдіяльності громадян та забезпечення якісної та доступної державні служби.», інститути встановлення безпосередньої народної влади, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життя на відповідній території, узгодження інтересів держави та органів місцевого самоврядування» [22].

Досягнення встановленої мети має здійснюватися шляхом внесення змін до існуючого адміністративно-територіального устрою на основі обґрунтованого встановлення територіальної основи, яка є єдиною для діяльності органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Тобто реформування адміністративно-територіального устрою має здійснюватися насамперед відповідно до народногосподарських потреб, зумовлених необхідністю формування самодостатнього базового суспільно-організаційного зв'язку – самоврядної територіальної громади та водночас час - основний суб'єкт бюджетної системи - місцеві домогосподарства. Таким чином, успішність досягнення поставленої в «концепції реформ» мети визначається оптимальністю двох основних параметрів: основних зв'язків адміністративно-територіального устрою та територіальної громади.

Критерієм оптимальності цих параметрів є ступінь самозабезпеченості місцевих домогосподарств, який враховує просторовий аспект (територіальний масштаб повноцінних господарських комплексів територіальних громад) та фінансову ефективність їх локальних домогосподарств. Збіг оптимальної визначеності цих двох параметрів є

вихідною умовою належного матеріально-фінансового та організаційного забезпечення функціонування територіальних громад, а його реалізація забезпечується синхронністю узгодженої децентралізації адміністративно-територіального устрою та фінансової децентралізація бюджету.

Децентралізація (від лат. *de* – заперечення і *centralize* – середній, центральний) означає руйнування, скасування або послаблення централізації певної системи та розширення прав її складових елементів.

Теорія децентралізації в системі державного управління виникла під назвою «децентралізація», яка передбачає поділ усіх управлінських прав, які підпадають або під юрисдикцію держави, або під юрисдикцію місцевих органів влади.

Зміст децентралізації також стосується тих процесів, які характеризуються послабленням монопольного режиму центру порівняно з впливом на підлеглі структури як вираження лібералізму. У сфері державної влади децентралізація полягає в передачі окремих повноважень, які раніше належали державі, до юрисдикції субнаціональних органів влади – регіонів або субрегіональних органів влади – місцевих громад [1,с. 165-174].

Адміністративна децентралізація полягає в процесі передачі їх функцій від центру місцевим органам влади, а також у певному розширенні їх повноважень. Залежно від типу змісту адміністративної децентралізації виділяють два різновиди цього процесу, які відрізняються параметрами зміни, - деконцентрацію та децентралізацію:

– Деволюція означає передачу прав центральної влади її представникам у містах (у Франції це префекти, а в Україні державні адміністрації), а також розподіл влади між менеджерами одного рівня управління;

– Децентралізація передбачає передачу Центром своїх повноважень субнаціональним або субрегіональним органам влади зі збереженням верховенства Центру [1,с. 165-174].

Дві згадані форми адміністративної децентралізації (деконцентрація та децентралізація) також характерні для фінансової децентралізації.

Фінансова децентралізація – це процес розподілу функцій, повноважень, фінансових ресурсів і відповідальності за їх використання між центральним, регіональним і субрегіональним рівнями управління. У бюджетній системі це виражається у формі фіскальної децентралізації, яка зводиться до того, що муніципалітети мають можливість приймати самостійні рішення з фінансових питань у межах своїх повноважень і обов'язків, а місцеві бюджети також отримують доходи переважно від джерела податку, що надаються мешканцями місцевої влади та використовуються в їх інтересах.

Адміністративно-територіальна децентралізація характерна для найбільш успішних унітарних держав Данії, Норвегії, Швеції, Польщі, Чехії, Естонії та Франції. У децентралізованих державах найбільш ефективними є два рівні публічної влади: національний і місцевий. Загальнодержавний рівень влади — це відповідні державні служби адміністративно-територіальних одиниць, що забезпечують дію законів. Місцевий рівень – рівень громади (муніципалітети, муніципалітети, муніципалітети тощо). Він найближче до людей і тому домінуючий. Однак у разі федеративної системи домінуючим рівнем є регіон, у якому зосереджені ресурси та влада, яка діє ізольовано від інтересів населення. Тому сучасна реформа адміністративно-територіального устрою відбувається з поглибленням децентралізації до базового рівня – територіальної громади.

Таким чином, як з точки зору державно-територіального устрою, так і з точки зору економіки, громада займає центральне місце в процесі Реформації.

Громада як соціальний таксон — людська спільнота, що характеризується такими ознаками: спільнота, що проживає на певній території, наявність формальних і неформальних (звичаєвих) інституційних утворень, що забезпечують регулярну взаємодію мешканців; стійка взаємодія мешканців у сфері громадських місцевих інтересів. Тобто «спільнота» за змістом пов'язана з виразом «людська спільнота» та «взаємодія», які живуть і

функціонують як фізичні особи на певній своїй території – територіальній місцевості. На цій основі формується територіальна громада та її координаційно-солідарний центр – орган самоврядування, який спирається на фінансову підтримку – місцевий бюджет.

Основою соціально-економічного розвитку територіальних громад є територіальна єдність населення громади, єдність їх спільних інтересів, спільність власності на матеріальні та фінансові ресурси місцевих бюджетів. Самодостатність місцевих бюджетів визначається податкоспроможністю юридичних і фізичних осіб місцевого самоврядування. Це гарантується статтею 13 Конституції України, в якій зазначено, що «земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, що знаходяться на території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони» суперечать праву власності українського народу. Від імені Українського народу право власності здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування» [21]. Громадяни України об'єднані в територіальні громади, відповідно до яких вони та їх громади є власниками зазначених ресурсів.

Безумовно, територіальна громада не може успішно функціонувати без подолання аморфної різноманітності суб'єктів господарювання. Навпаки, необхідно активізувати економічну діяльність на основі консолідації зусиль громади та підприємництва, а адміністративний центр територіальної громади має стати центром ділової активності. В умовах ринкової економіки завдання консолідації зусиль розвитку покладаються на органи громадського самоврядування. Успішність діяльності органів місцевого самоврядування відображається в показниках, які фіксуються за допомогою статистичного, бухгалтерського та податкового обліку. На їх основі територіальні органи можуть відстежувати динамічні зміни обсягів виробничих ресурсів, виробленої продукції та послуг, проводити діагностику господарської діяльності та оцінювати наявний потенціал і ступінь його ефективного використання.

Інтегральні параметри успішності економічної діяльності місцевих органів влади зосереджені в сферах муніципальних фінансів, муніципальних бюджетів і мають узагальнюючий вираз у формуванні валового регіонального продукту, рівня валової доданої вартості, індексу обсягів виробництва продукції, товарів і послуг, баланси майна підприємства тощо. Це потребує введення до складу органів місцевого самоврядування відповідних працівників – економістів, фінансистів, юристів, здатних професійно забезпечувати організаційно-розпорядчу діяльність територіальної громади та забезпечувати реалізацію розвитку фінансового механізму функціонування територіальних органів відповідно до їх нової фінансово-економічної правової ситуації.

Останнє є важливим з точки зору того, що поточне фактичне функціонування територіальних органів влади та місцевих бюджетів не відповідає функціям їх сучасного правового статусу як соціального інституту – як центру забезпечення місцевого соціально-економічного розвитку [19,с.37-38]. Це підтверджується як формальними, так і реальними ознаками, зокрема:

Діяльність органів самоврядування зосереджена насамперед на здійсненні не власних, а делегованих повноважень, тобто тих, що належать державним органам. Це соціальний блок державних послуг, який у структурі загального обсягу фінансування видатків місцевих бюджетів України у 2013 році становив 79,8%.

Таким чином, наявний фінансово-економічний механізм функціонування органів місцевого самоврядування та місцевих бюджетів унеможливив мотивовану творчу та продуктивну діяльність цього державного органу щодо здійснення ним законодавчо встановлених статусних повноважень. За таких умов говорити про демократичний правовий лад держави та самостійність місцевого самоврядування неправомірно. Крім того, це призводить до гальмування розвитку продуктивних сил суспільства, адже беззаперечно, що в Україні це

відбувається саме через неузгодженість чинного фінансово-економічного механізму та недосконалу бюджетну політику держави, які зменшують знижується рівень і якість життя населення в реальному вираженні, посилюється диференціація умов господарської діяльності, процеси посилення територіальної розбіжності. Тому успішне впровадження адміністративної та фінансової децентралізації в Україні стане поштовхом для прогресивних змін. Нарешті, формування мережі справжнього самоврядування субрегіональних місцевих територіальних громад розширює можливості місцевих громад у рамках суверенної демократичної системи для забезпечення поступального прогресу не лише на місцевому, а й на національному рівні.

2.3 Стратегічне планування розвитку територіальних громад

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695, вказує на необхідність стратегічного планування розвитку органів місцевого самоврядування та ефективного управління ресурсами їх розвитку [40].

Глобальною сучасною тенденцією сьогодення є підвищення ролі міст, які стають локомотивами розвитку, маючи можливість враховувати потреби населення та наявні ресурси для прийняття відповідних рішень. Розвиток міст значною мірою визначає ефективність національних змін і впливає на розвиток як регіону, так і держави [4].

У системі місцевого самоврядування стратегічне планування відкриває перспективи розвитку муніципального утворення: можливість об'єднання внутрішніх сил і залучення зовнішніх інвесторів; концентрація ресурсів на конкретних завданнях; системне проведення інноваційно-інвестиційної політики; цілеспрямована підготовка персоналу до поставлених завдань; Застосування системи моніторингу та оцінки та підвищення ефективності

соціально-економічного функціонування територіальної громади. Застосування стратегічного планування в системі місцевого самоврядування створює для територіальної громади можливість для прогнозування майбутнього та планового тимчасового розподілу, а також цільового використання ресурсів [16, с. 164].

Місцеве управління здійснюється за допомогою інструментів, які в сукупності утворюють особливий економічний інструмент і використання якого спрямоване на ефективну реалізацію стратегії розвитку муніципального утворення. До елементів спеціального економічного інструментарію місцевого самоврядування належать:

–Стратегічне планування (формування системи визначення стратегії розвитку муніципального утворення на основі встановлення довгострокових пріоритетів і конкретних заходів з їх виконання);

–Муніципальний фінансовий менеджмент (управління муніципальними коштами та фінансовими ресурсами відносини, що виникають у процесі їх руху);

– Муніципальна логістика (управління рухом фінансових, матеріальних та інформаційних потоків у муніципальному утворенні);

–Муніципальний (місцевий) маркетинг (комплексна система отримання інформації про стан підсистем муніципального утворення для забезпечення їх просування в умовах жорсткої конкуренції);

–Управління ризиками (зниження впливу зовнішніх і внутрішні ризики розвитку муніципального утворення);

–Управління проектами (забезпечення комплексного розвитку муніципального утворення як проектної системи з конкретними цілями, часовими рамками та ресурсами);

–Управління персоналом (управління кадровим забезпеченням органів місцевого самоврядування);

–Інформаційні технології (використання сучасні інформаційні технології);

–Антикризове управління (попередження кризових ситуацій) [16, с. 85].

Отже, одним із елементів спеціального економічного інструментарію місцевого самоврядування є стратегічне планування. Під стратегічним плануванням розвитку територіальних громад розуміється системна технологія обґрунтування та прийняття рішень щодо місцевого розвитку, визначення майбутнього стану території та шляхів його досягнення на основі ситуаційного аналізу зовнішнього середовища території, та його внутрішній потенціал і полягає в проектуванні узгоджених із територіальною громадою заходів, на реалізації яких зосереджено зусилля та ресурси основних суб'єктів місцевого розвитку [16, с. 165].

Суть стратегічного планування полягає в тому, що це процес, спрямований на формування та реалізацію стратегії розвитку середовища, в якому існує громада, та її адаптації до певних змін середовища; процес, спрямований у майбутнє, що визначає цілі та напрямки розвитку, методи та шляхи досягнення цих цілей; процес, який програмує майбутні події, рівень розвитку, структуру територіальної громади, а також її місце в навколишньому середовищі; циклічний процес, що включає аналіз та коригування виконання стратегічного плану на етапах його реалізації. До переваг стратегічного планування можна віднести те, що: розроблений органами місцевого самоврядування та громадою план стратегічного розвитку є стабільним у виконанні; Саме такий план дозволяє цілеспрямовано та ефективно використовувати ресурси громади; план суттєво впливає на відбір, підготовку та перепідготовку спеціалістів ОМС, які займаються стратегічним плануванням; підготовка стратегічного плану здійснюється відповідно до погодженого плану співпраці між громадськими організаціями, підприємствами та органами місцевого самоврядування; стратегічне планування сприяє згуртованості громади та впевненості у собі; затверджений стратегічний план передбачає доступ до грантових та позикових ресурсів [16, с. 164-165].

Стратегічне планування розвитку міст – це системний процес прийняття рішень, що базується на потребах громади та спрямований на вирішення поточних проблем, оптимальне використання конкурентних переваг з урахуванням розподілу наявних ресурсів. Стратегічне планування розвитку міст включає підвищення добробуту населення та прискорення розвитку міст; сприяє подоланню роздробленості та диспропорційності економічного, соціального та екологічного розвитку території; Зміцнення довіри у системі взаємовідносин «влада – бізнес – громадянське суспільство» [46].

Виділяють такі етапи стратегічного планування місцевого економічного розвитку [25]:

- визначення цілей розвитку; аналіз зовнішнього середовища;
- виявлення сильних і слабких сторін розвитку; використання та створення локальних переваг; Розробка концепції та стратегії розвитку;
- розробка плану конкретних дій щодо реалізації стратегії;
- аналіз ефективності та результативності, коригування цілей і методів їх досягнення.

Розробка стратегії є важливою для розвитку будь-якої територіальної громади. Стратегія – це конкретний результат управлінської діяльності, який є обґрунтуванням вибору напрямку розвитку територіальної громади чи країни, регіону, організації, сектору публічної сфери, а також підприємства на основі аналізу можливостей його внутрішніх структур і того середовища, в якому вони діють, підтримувати або змінювати поточний стан для досягнення окреслених цілей [48, с.191]. Стратегія визначається як обґрунтований вибір напрямку розвитку адміністративно-територіальної одиниці, прийняття рішення органом місцевого самоврядування.

Етапами підготовки стратегії розвитку територіальної громади є:

1. Підготовчий: інформування населення регіональної громади про ініціативу розробки стратегії, запрошення до участі у підготовці, внесення

пропозицій; Затвердження радою рішення про склад комісії або робочої групи з питань стратегічного планування розвитку територіальної громади.

2. Діагностика соціально-економічного та екологічного стану територіальної громади: виявлення її соціальних, економічних та екологічних характеристик. Він включає збір статистичної та загальної інформації про територіальну громаду: демографічні характеристики, зайнятість населення та ринок праці, дані про економічний стан та економічний розвиток територіальної громади, ресурси, історико-культурну спадщину та географічні переваги. Проводяться соціологічні дослідження щодо актуальних проблем та напрямків розвитку громади області. Проводиться SWOT аналіз.

3. Робота над стратегією. Формування робочою групою бачення, місії та напрямків розвитку громади. Для кожного стратегічного напрямку визначено стратегічні та оперативні цілі, завдання та показники досягнення цих цілей.

4. Легалізація стратегії. Затвердження стратегії, плану заходів щодо її реалізації.

5. Контроль та оцінка ефективності. При реалізації стратегії розвитку регіональної громади здійснюється моніторинг ефективності реалізованих програм, проектів та завдань .

Стратегії розвитку міста 2030 року :

–Стратегічний аналіз (вивчення основних тенденцій соціально-економічного розвитку міста, проведення опитування населення, систематизація даних та підготовка аналізу основних тенденцій розвитку міст);

–Прийняття стратегічних рішень (проведення круглих столів за ключовими напрямками, формування стратегічного бачення, SWOT аналіз);

–Визначення пріоритетів (створення проекту структури стратегічних, оперативних цілей і завдань стратегії);

–Формування стратегічних програм (стратегічне бачення, підготовка та відбір проектних ідей);

– Завершення розробки стратегії міста та її затвердження (розробка стратегії, громадські слухання з обговорення стратегії, обговорення на сесії міської ради та прийняття стратегії) [48, с.191].

1. Утворення та затвердження робочої групи, яка затверджує план заходів щодо розроблення та затвердження стратегії розвитку міста, утворюється аналітична група науковців та педагогів для роботи над проектом цієї стратегії.

2. Проведення тематичних «круглих столів» для обговорення проблем розвитку міст та формування фокус-груп за напрямками. Створення сайту для інформування про хід розробки стратегії розвитку міста.

3. Проведення соціологічних опитувань громадськості та експертів, бізнесу, наукової та освітньої спільноти, членів робочої групи, спеціалістів відділів та управлінь президії та комісій міської ради. Опрацювання аналітичною групою результатів соціологічних досліджень, збір та узагальнення статистичних даних та пропозицій зацікавлених осіб щодо розробки та прийняття стратегії розвитку міста.

4. Зведення результатів проекту стратегії розвитку міста фокус-групою та групами аналізу.

5. Обговорення проекту стратегії розвитку міста за спільним «круглим столом» фокус-груп, залучених до її розробки. Після завершення проект цієї стратегії буде опубліковано на сайті. Проект стратегії розвитку міста обговорять на міському інвестиційному форумі.

6. Після завершення проект стратегії розвитку міста буде подано на розгляд та затвердження міської ради.

План заходів щодо реалізації цієї стратегії включав: проекти розвитку; орієнтовні обсяги та джерела фінансування; Показники оцінки ефективності реалізації програм і проектів розвитку.

Слід зазначити, що при розробленні стратегій розвитку територіальних громад особливу увагу необхідно приділяти таким етапам стратегічного планування, як визначення цілей їх розвитку, стратегічних пріоритетів та конкретних заходів щодо їх реалізації з використанням українського та зарубіжного досвіду.

Цікавими є приклади визначення цілей у стратегіях міст окремих країн світу:

1. Стратегія розвитку міст – 2020 (Лодзь, Польща). Метою є створення динамічного, доброзичливого та креативного міста сталого розвитку з хорошими інвестиціями, умовами життя та праці.

2. Стратегія розвитку міст – 2030 (Берлін, Німеччина). Мета – зміцнення економіки та підвищення якості життя та соціальної свідомості населення.

3. Стратегія «Smart City» (Барселона, Іспанія). Мета: Розробити комплексний підхід до ефективного управління міськими ресурсами та послугами; Забезпечення сталого соціально-економічного та міського розвитку для підвищення якості життя міського населення шляхом використання нових технологій та інноваційних проектів.

4. Стратегія розвитку міст – 2030 (Мілан, Італія). Мета полягає в тому, щоб створити більш інклюзивне та інноваційне місто; Підвищення якості життя населення шляхом зменшення відстані (соціально-економічної, просторової) між центральною частиною міста та його периферією.

5. Стратегія місцевого розвитку (Лісабон, Португалія). Метою є залучення населення до процесів місцевого розвитку та управління містом і таким чином забезпечення сталого розвитку [46].

Роздуми щодо запровадження стратегічного розвитку на місцевому рівні дозволили виділити такі моделі як: «Місцевий економічний розвиток» та «Стратегія розвитку міста». Місцевий економічний розвиток (ЕРР) — це один із підходів до організації діяльності та втручання для сприяння економічному зростанню та скороченню бідності на субнаціональному рівні,

який підтримується міжнародними установами розвитку, розгортається на рівні міста, з акцентом на підвищення конкурентоспроможності та прискорення сталого розвитку Зростання, створення робочих місць і забезпечення інклюзивного зростання на основі участі місцевої влади, приватного сектору, неурядових організацій і місцевих громад у плануванні та співпраці з метою покращення місцевої економіки. Стратегія міського розвитку (CDS) – це інструмент стратегічного планування для міст, який зосереджується на розробці скоординованих інституційних рамок, щоб надати місту більше можливостей для його розвитку. Для успішного стратегічного планування на рівні міста необхідно мати такі інституційні характеристики: лідерство та відданість місцевих органів влади та керівників міст (мерів); Повнота та участь у процесі розробки стратегії; Діалог між державними та приватними учасниками розробки та реалізації стратегічного процесу. Важливим фактором успіху розвитку стратегічного процесу є координація діяльності між органами влади, оскільки вона допомагає залучати як національні, так і регіональні ресурси для реалізації стратегії [48, с. 198-199]. Це може бути корисним для впровадження стратегічного планування розвитку територіальних громад в Україні.

Типовими недоліками стратегій розвитку територіальних громад в Україні сьогодні є:

- відсутність єдиного підходу до їх розробки;
- неузгодженість стратегічних цілей розвитку територіальних громад у стратегічних документах та неврахування змін, що в них відбуваються;
- відсутність належного моніторингу виконання стратегічних документів;
- необґрунтованість стратегій, планів, декларативність положень стратегій розвитку територіальних громад [48, с.173-174].

Відсутність системності у розробці стратегій розвитку територіальних громад; Недосконалість моніторингу та оцінки результативності та ефективності реалізації стратегій розвитку територіальної громади свідчить

про необхідність удосконалення стратегічного планування розвитку територіальної громади.

При плануванні місцевого розвитку в Україні спочатку увага приділяється розробці стратегії, але плану реалізації цієї стратегії недостатньо. Аналіз таких стратегій, оперативних планів їх реалізації та ефективності реалізації заходів свідчить про те, що зазначені цілі не [48, с.173-174].

Необхідно запровадити прозору систему визначення об'єктів підтримки, яка має включати адміністративно-територіальний поділ, а також систему показників соціально-економічного розвитку території. Використання класифікації адміністративно-територіальних одиниць Європейського Союзу (Nomenclature of Territorial Units for Statistical Accounting, NUTS) дасть змогу встановити індивідуальні цільові показники, за якими здійснюватиметься регулярний моніторинг та звітність, а головне – сприятиме прозорості розподілу фінансових ресурсів [17, с. 93-94]. З метою вдосконалення системи стратегічного планування та прогнозування необхідно запровадити перспективне та довгострокове стратегічне планування; Прогнозування довгострокової стратегії розвитку, оптимізація переліку стратегічних документів; Забезпечення чіткого, відкритого та прозорого процесу розробки документів довгострокового стратегічного планування на єдиній методологічній основі; Встановлення зв'язку між довгостроковими орієнтирами, середньостроковими стратегічними завданнями, їх ресурсним забезпеченням та операційними програмними документами із зміцненням управлінської дисципліни; підвищення статусу документів стратегічного планування; Створення механізмів залучення громадськості до процесів стратегічного планування; Створення моніторингу соціального розвитку та моніторингу якості життя населення в результаті реалізації стратегічного планування [17, с. 88].

Важливим для розвитку субнаціональних територій є запровадження комплексних підходів до забезпечення надання державних послуг їх жителям

[48, с. 196] .Одним із підходів до формування стратегічних напрямків регіонального розвитку в Європейському Союзі є реалізація стратегій, спрямованих на забезпечення інтегрованого розвитку, заснованих на концепції територіально спрямованих втручань національних органів влади чи наднаціональних структур (place-based approaches). Інтегровані територіальні стратегії мають довгостроковий характер і спрямовані на мінімізацію впливу проблем на національному, регіональному чи міському рівнях; містять набір інтегрованих, територіально орієнтованих суспільних благ і послуг, сформованих і реалізованих через ідентифікацію та поєднання місцевих переваг і знань через політичні інститути, а також встановлення зв'язків з іншими територіями; забезпечити включення на територію певних ресурсів багаторівневої системи управління, що відповідає умовам поставлених перед ними цілей вирішення проблем та інститутів і спрямовується від вищих до нижчих територіальних рівнів влади [48, с. 196] .

З метою вдосконалення стратегічного планування розвитку територіальних громад в Україні необхідно оновити нормативно-правову базу щодо реалізації стратегічного планування розвитку територіальних громад. Також важливо організувати чітку систему взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування щодо реалізації стратегічного планування розвитку територіальних громад. До розробки та реалізації стратегій розвитку територіальних громад мають залучатися вже підготовлені спеціалісти, які знають функції, процеси, принципи та методи стратегічного планування розвитку територіальних громад, можуть здійснювати стратегічне планування та вирішувати сучасні проблеми розвитку територіальних громад. територіальних громад в Україні. З метою підвищення якості підготовки ефективних управлінських рішень у процесі стратегічного планування, вивчення та використання української мова зарубіжний досвід визначення цілей, стратегічних пріоритетів і конкретних заходів щодо їх реалізації, розробки стратегій розвитку місцевих органів

влади, а також моніторингу, оцінки ефективності та результативності їх реалізації.

У практиці державного управління йдеться про планові рішення (постановка цілей, розробка стратегії розвитку, концепцій, програм, проектів, планів) [15, с. 308].

Здійснення управлінської діяльності для досягнення мети або необхідного стану об'єкта управління можливе за умов цілеспрямованого впливу суб'єкта управління на об'єкт управління у формі управлінських рішень або управлінських дій. Управлінське рішення — розумова діяльність суб'єкта управління (людини, яка приймає рішення), спрямована на вирішення проблеми. Управлінська дія — це логічно вибудована поведінка особи, спрямована на забезпечення успішної реалізації прийнятих рішень. Управлінські дії визначаються як видом і змістом рішень, так і конкретною управлінською ситуацією. Прийняттю рішень передують ситуація лідерства, яка виникає, коли виникає проблема [12, с. 207].

Важливе значення для розвитку місцевої влади має посилення відповідальності органів місцевого самоврядування за забезпечення якості підготовки управлінських рішень у процесі стратегічного планування. Слід звернути увагу на створення умов для їх підготовки органами місцевого самоврядування. Слід також враховувати фактори, що впливають на процес розробки та прийняття таких рішень.

Виділяють наступні чинники, що впливають на процес розробки та прийняття рішень керівниками: особистісні оцінки; ступінь невизначеності, ризику конфлікту; часова та середовища мінливість; інформаційні обмеження; можливі негативні наслідки; взаємозв'язок і взаємозалежність управлінських рішень [12, с. 207].

Якість управлінських рішень є показником того, чи дають управлінські рішення результати, для досягнення яких ці рішення були розроблені. До факторів, що впливають на якість управлінських рішень на етапі їх розробки, належать: методичний рівень їх розробки; Достовірність, обсяг,

оперативність використовуваної інформації; ступінь організації, механізації та автоматизації інформаційної роботи; час, необхідний для розробки відповідних управлінських рішень; компетентність особи, яка приймає таке рішення; суб'єктивні чинники [12, с. 202-206].

Недосконалість процесів підготовки та прийняття управлінських рішень у процесі стратегічного планування свідчить про важливість приділяти цьому увагу. Вибір оптимального управлінського рішення потребує врахування характеру існуючих проблем розвитку територіальних громад, які потребують вирішення.

Основними факторами, що впливають на прийняття управлінських рішень, є:

- з урахуванням цілей адміністративного об'єкта,
- якість системи зв'язку, яка доводить рішення до адміністративного об'єкта,
- ефективність та результативність функцій управління: прогнозування, аналіз, організація, мотивація та контроль виконання рішень за принципами системного та ситуаційного підходів [Дегтяр А. О, с. 202-206].

Прийняття (вибір) рішення - це творчий процес вибору з можливих альтернатив тієї єдиної, яка буде прийнята до виконання. Функція прийняття рішення передається органу, уповноваженому приймати рішення. Що стосується процесу прийняття рішень, то він сприяє активній реалізації перетворювальної сили людського розуму, оскільки саме рішення є продуктом творчого мислення, уяви та інтуїції, логічним узагальненням інформації. Відповідальність керівників за прийняті рішення та їх наслідки різко зростає, оскільки сам процес прийняття рішень є не лише вольовим актом, а й соціальною дією, що відображає інтереси та потреби людини, інтереси певних соціальних групи в суспільстві і реалізує їх соціальні інтереси[12, с. 202-206].

Важливим при підготовці управлінських рішень в органах місцевого самоврядування в процесі стратегічного планування є їх доцільність та

спрямованість на вирішення актуальних проблем розвитку територіальних громад.

У зв'язку з розмаїттям існуючих соціально-економічних процесів зростає значення стратегічних рішень та нових підходів до їх підготовки та реалізації.

Висновки до 2 розділу

Децентралізація є важливим інструментом для зміцнення та розвитку територіальних громад в Україні. Впровадження адміністративно-фінансової децентралізації дало можливість збільшити фінансову самостійність громад, передати їм більшу владу та відповідальність за вирішення регіональних проблем. Це сприяло стимулюванню економічного зростання територіальних громад.

Один з основних ефектів децентралізації полягає у залученні інвестицій до регіонів та створенні умов для розвитку малого і середнього бізнесу. Це досягається завдяки перерозподілу фінансових ресурсів з центрального рівня на місцевий рівень, що забезпечує громадам додаткові кошти для реалізації інвестиційних проектів та стимулює підприємницьку активність.

За допомогою адміністративно-фінансової децентралізації створюються позитивні умови для розвитку субрегіональних територіальних громад. Це дозволяє забезпечити рівномірний розвиток регіонів, враховуючи їх особливості та потенціал. Шляхом делегування повноважень та фінансових ресурсів до місцевого рівня, громади отримують можливість самостійно приймати рішення та розробляти стратегії розвитку, враховуючи потреби та пріоритети свого регіону.

Стратегічне планування розвитку територіальних громад є необхідною складовою процесу децентралізації. Воно дозволяє громадам визначити свої цілі, розробити стратегію та визначити необхідні ресурси для досягнення

поставлених завдань. Це сприяє забезпеченню системного та узгодженого розвитку громад, створює основу для стійкого економічного зростання та покращену якості життя мешканців.

Децентралізація має значний позитивний вплив на територіальні громади в Україні. Вона стимулює економічне зростання, залучає інвестиції та сприяє розвитку малого і середнього бізнесу. Адміністративно-фінансова децентралізація дозволяє субрегіональним територіальним громадам отримати більшу владу та відповідальність за вирішення регіональних проблем. Це сприяє рівномірному розвитку регіонів та створенню умов для їх успішного функціонування. Стратегічне планування розвитку територіальних громад допомагає визначити цілі та завдання, розробити стратегію розвитку та забезпечити необхідні ресурси для її реалізації.

РОЗДІЛ 3. ПЛАНУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1. Створення схеми сучасного використання земель ОТГ

На схемі сучасного землекористування територіальної громади (рис. 3.1) показано земельні ділянки, які вже мають:

- освічений;
- використовуються громадянами та юридичними особами, але вони не мають на це зареєстрованого права;
- оформлено у спільну власність для управління л.-г. Діяльності;

ділянки, а також технічної документації із землеустрою на визначення його меж у вигляді натурних внесків;

- Встановлення ціни на надання різних видів послуг так, щоб вона була привабливою для жителів територіальної громади та виконавців цих робіт, враховуючи те, що ціна для громадян все одно буде нижчою, якщо основна частина земля Є користувачі з неоформленими земельними ділянками звернення щодо створення відповідної документації із землеустрою;

- Проведення конкурсу серед виконавців землевпорядних робіт.

Вилучення земель із заповідних територій, у тому числі вкритих лісовою рослинністю, включає проведення робіт із:

- Збір вихідної інформації щодо використання цих територій на території муніципалітету, а також відповідних картографічних матеріалів;

- визначення місця розташування земельних ділянок, які можуть бути передані у приватну чи комунальну власність;

- Прийняття рішення на засіданні органу місцевого самоврядування муніципалітету про розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або технічної документації із землеустроєм для проведення інвентаризації земель або для вирішення такого звернення до орган державної влади в межах повноважень щодо відповідної категорії майна;

- Визначення орієнтовної вартості виконання робіт з виготовлення документації із землеустрою;

- Укладення договору з особою, яка здійснює роботи з управління майном;

- після затвердження документації з управління майном звернутися до територіального структурного підрозділу Держгеокадастру для реєстрації земельної ділянки у формі комунальної власності в ДЗК;

- затвердження документації із землеустрою на відповідному засіданні органу місцевого самоврядування або звернення до органу виконавчої влади,

який відповідно до своїх повноважень надає дозвіл на виготовлення документації;

- Проведення земельних торгів з відчуження права на сформовану земельну ділянку у формі комунальної власності [7].

Контроль за використанням землі для забезпечення платності включає надходження податкових ресурсів та сплату орендної плати за користування сільськими територіями. Землі, які потребують:

- Збір інформації для моніторингу землекористування;
- Розробити план розпаювання територій колишнього колективного державного сільського господарства. компанія;
- Отримання файлів для обміну інформацією про результати землевпорядних робіт;
- Підготовка переліку незакріплених, невитребуваних земельних ділянок, для отримання інформації з питань сільської та міської територій, у разі потреби необхідно звернутись до управління агропромислового розвитку облдержадміністрації. виробництва на території досліджуваного муніципалітету або в сільській та міській місцевості. виробництву отримувати інформацію про укладені між ними договори оренди[7].

Водночас, створення сучасного плану землеустрою на території муніципалітету відображає:

- Землі для всіх категорій, форм власності на території Громади в т.ч Землі запасу, в тому числі в розділі «Землі»;
- межі об'єктів власності, зареєстрованих у ДЗК;
- Режим утворюючі об'єкти;
- Зони з обмеженнями використання земель.

При складанні сучасного плану землеустрою на території муніципалітету поєднання картографічних матеріалів у систему координат USK 2000, а також електронних векторних даних в одному форматі вимагає використання картографічної основи:

- Межі власності всіх форм власності;

- Землі запасу;
- Межі природних територій, заповідних територій, інших природно-заповідних територій, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного призначення, лісогосподарського призначення, територій водних ресурсів, водоохоронних зон, обмеження використання цих територій, їх державно-утворюючих об'єктів, які містять зонування. обмеження згідно з чинними нормативними документами [10,с. 42-49.]

Створення сучасного плану землеустрою для території всього муніципалітету забезпечить наявність наступних переваг:

✓ Підвищення швидкості та обґрунтованості прийняття керівництвом громади рішень щодо управління земельними ресурсами, що вимагає повної та актуальної інформації;

✓ Зменшення вартості виготовлення землевпорядної та містобудівної документації за рахунок зменшення вартості збору та актуалізації даних;

✓ Виявляти та реагувати на проблеми, пов'язані з деградацією ґрунтів внаслідок заболочування, засолення, ерозії, нецільового використання чи невикористання своїх територій;

✓ Зменшення корупції у сфері зв'язків з громадськістю для отримання інформації зацікавленою особою, яка в подальшому може звернутися лише до однієї установи замість кількох, або ознайомитись з необхідною інформацією на веб-сайті чи геопорталі місцевого органу влади.

3.2. Створення схеми перспективного використання земель ОТГ

Для початку створення плану цільового використання земель ОТГ необхідно вирішити питання щодо визначення потреби територіального органу в землях за межами населених пунктів, забезпечити право громадян на вільну передачу земельних ділянок із власності держави. землі чи комунальної форми власності на них. Для цього необхідно проаналізувати

кількість таких звернень громадян за останні роки та водночас визначити потребу у площі цих земельних ділянок на найближчий час.

Розташування об'єктів, необхідних для забезпечення функціонування територіальної громади, а саме рекреаційних об'єктів, полігонів для захоронення твердих побутових відходів, розміщення тваринницьких могильників чи очисних споруд, здійснення лісогосподарської діяльності, зокрема визначення лісових масивів та територій, які можуть бути використані для лісорозведення, передбачає використання інструменту збору інформації для вирішення проблеми розпорядження землями за межами населених пунктів, а саме:

- дані ДЗК;
- Державна статистична звітність з кількісного обліку земель;
- Документація із землеустрою, на підставі якої визначено межі сільської чи селищної громади, зокрема це може бути технічна документація з інвентаризації земельних ділянок території місцевих рад та технічна документація з визначення адміністративних меж для їх;
- Ортофотоплани;
- Матеріали дослідження ґрунту [10,с. 42-49.]

Визначення орієнтовної межі або місця розташування земельних ділянок для задоволення потреб територіальної громади відображається на картографічній основі. У результаті створюється план передбачуваного використання землі. Для його створення необхідно подати заяву про передачу землі до органу, створити документацію з управління майном та зареєструвати ці об'єкти в ДЗК.

З розширенням повноважень органів місцевого самоврядування, які розширили свої повноваження щодо розпорядження землями за межами населеного пункту, для них залишається лише один вихід - розроблення проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок. Така схема перспективного використання земель із зображенням територій, необхідних для задоволення потреб територіальної громади, є її дорожньою картою.

Громадські обговорення, затвердження проекту перспективного використання земель органами місцевого самоврядування з одночасним виставленням земель інтересу для громади за межі населеного пункту з метою забезпечення містобудівних, соціально-економічних потреб потребують оприлюднення план перспективного землекористування муніципалітетом.

Здійснення заходів щодо розроблення проектів землеустрою щодо передачі земельних ділянок у комунальну або приватну власність громадян передбачає наявність пільг від:

- Задоволення потреби громади у землі за межами населених пунктів для задоволення власних міських, соціальних та економічних потреб;
- Розробка комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади, який є одночасно містобудівною документацією місцевого рівня, документацією із землеустрою, яка визначає планувальну організацію, функціональне призначення цієї території та основні принципи, інструкції щодо формування єдиної системи обслуговування населення, дорожньої мережі, інженерної, транспортної інфраструктури, інженерної підготовки або вдосконалення, вирішення завдань цивільного захисту територій і населення від небезпечних природних техногенних процесів, таких як охорона землі та природного середовища, формування екомережі, збереження культурної спадщини, забезпечення порядку виконання необхідних рішень, у тому числі щодо розвитку території [6].

Розроблений комплексний план просторового розвитку території міста дає змогу конкретизувати потребу у земельних ділянках різних категорій різного функціонального призначення з метою підвищення економічної спроможності при наданні якісних послуг та створенні сприятливого середовища проживання мешканців. Для самостійної розробки комплексного плану без залучення відповідних спеціалістів муніципалітет повинен найняти суб'єкт господарювання, який має необхідне технічне та технологічне забезпечення, до складу якого входить сертифікований інженер-

землевпорядник, відповідальний за якість землевпорядних робіт, а також архітектор, який відповідає за виготовлення містобудівної документації.

Розроблений комплексний план просторового розвитку території міста дає змогу конкретизувати потребу у земельних ділянках різних категорій різного функціонального призначення з метою підвищення економічної спроможності при наданні якісних послуг та створенні сприятливого середовища проживання мешканців. Для самостійної розробки комплексного плану без залучення відповідних спеціалістів муніципалітет повинен найняти суб'єкт господарювання, який має необхідне технічне та технологічне забезпечення, до складу якого входить сертифікований інженер-землевпорядник, відповідальний за якість землевпорядних робіт, а також архітектор, який відповідає за виготовлення містобудівної документації.

3.3. Робота геопорталу територіальної громади

Органи місцевого самоврядування оприлюднюють на своєму геопорталі пакети інформації у відкритому форматі, до яких входять:

- План планування території громади.
- Плани розвитку територій сільських, селищних, міських рад.
- Генеральні плани населених пунктів.
- Історико-архітектурні опорні плани.
- Плани розвитку територій.
- Детальні плани території.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про набори даних, що підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних» [15,с.308], ця інформація має бути загальнодоступною в режимі реального часу на Інтернет-порталі територіального органу. Крім того, Мінрегіон має розмістити на своєму сайті активне посилання на відповідний геопортал муніципалітету.

Використання картографічного аналізу на основі роботи геопорталів дозволяє муніципалітетам приймати управлінські рішення, наприклад, про включення заходів з реконструкції в програму соціального чи економічного розвитку на наступний рік. Наприклад, геопортал може слугувати інструментом громадського контролю за навколишнім середовищем і дозволяти візуалізувати фрагменти існуючої моделі муніципального землекористування, наприклад, житлові райони, підприємства чи кладовища.

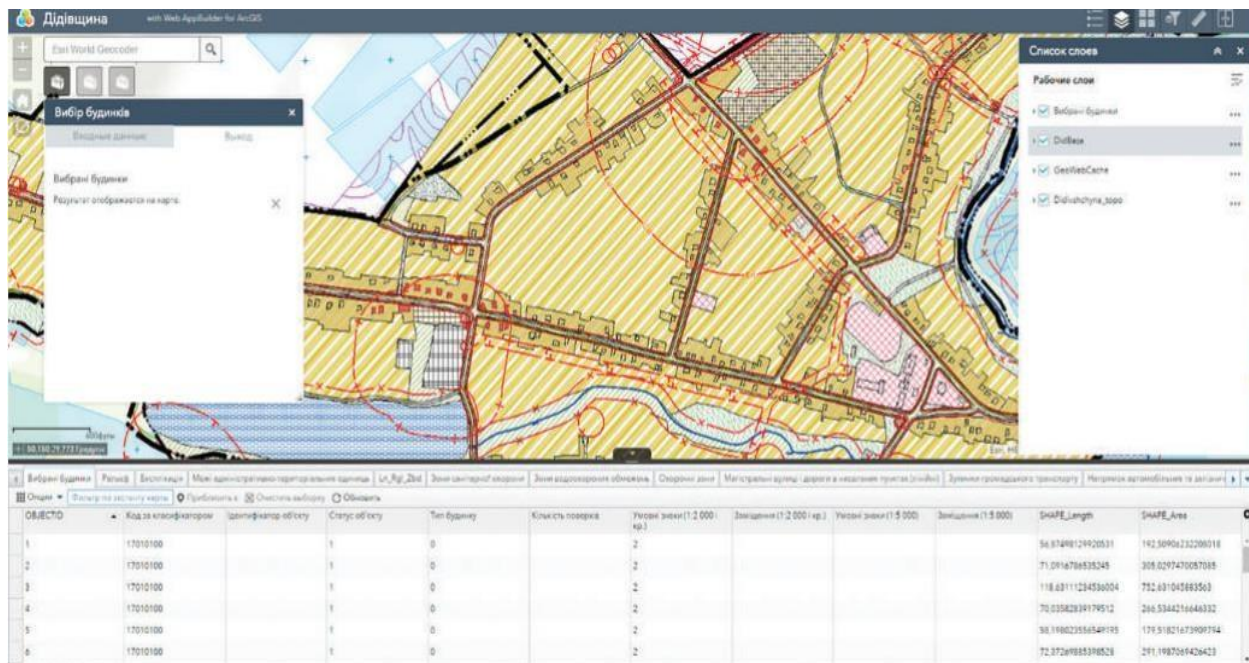

Рис 3.2 Приклад роботи геопорталу міського кадастру як інструменту екологічного контролю.

За допомогою запиту до геопорталу міського кадастру, зображеного на рис. 3.3, вдалося ідентифікувати житлові будинки, які знаходяться в санітарно-захисній зоні екологічно шкідливих об'єктів. Це було зроблено для визначення кількості людей, які проживають у цій екологічно небезпечній зоні [6].

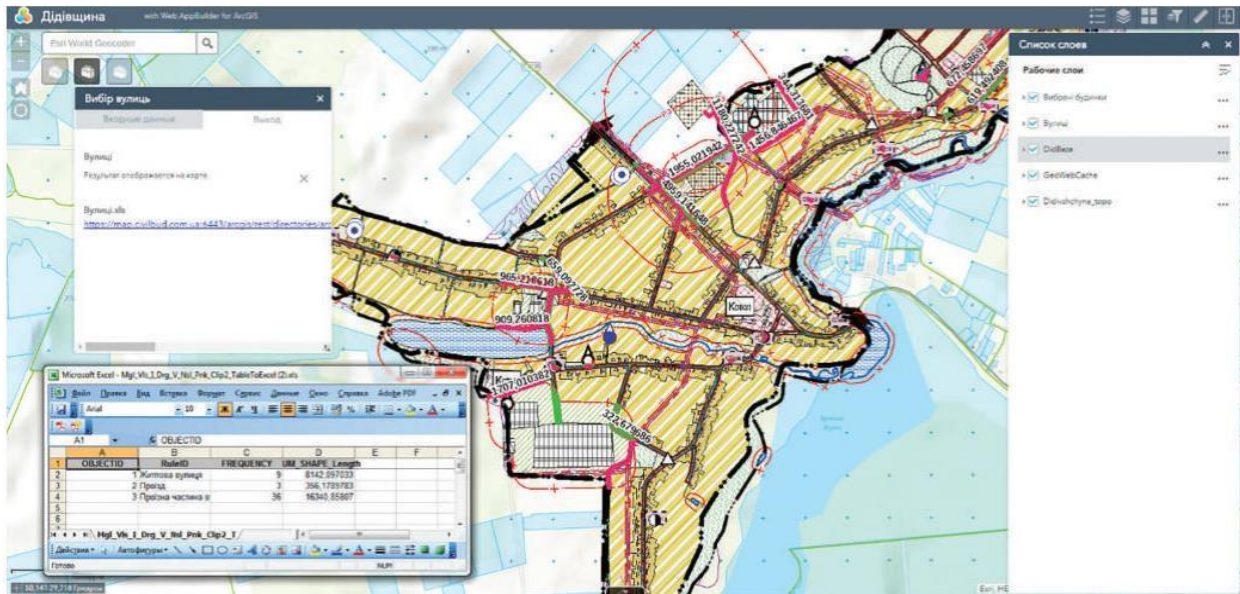

Рис 3.3 Приклад роботи геопорталу містобудівного кадастру для відображення санітарно-захисної зони розташування екологічно шкідливих об'єктів.

Геопортал як інструмент прозорого формування бюджету територіальної громади дозволяє презентувати проектні рішення планування території громади, що дозволяє потенційному інвестору, незалежно від місця його проживання, знайти привабливий проект земельної ділянки, наприклад, побудувати АЗС, або створити попередній бізнес-план, зображений на рис. 3.4 синім кольором, де розташовані відповідні інвестиційні об'єкти.

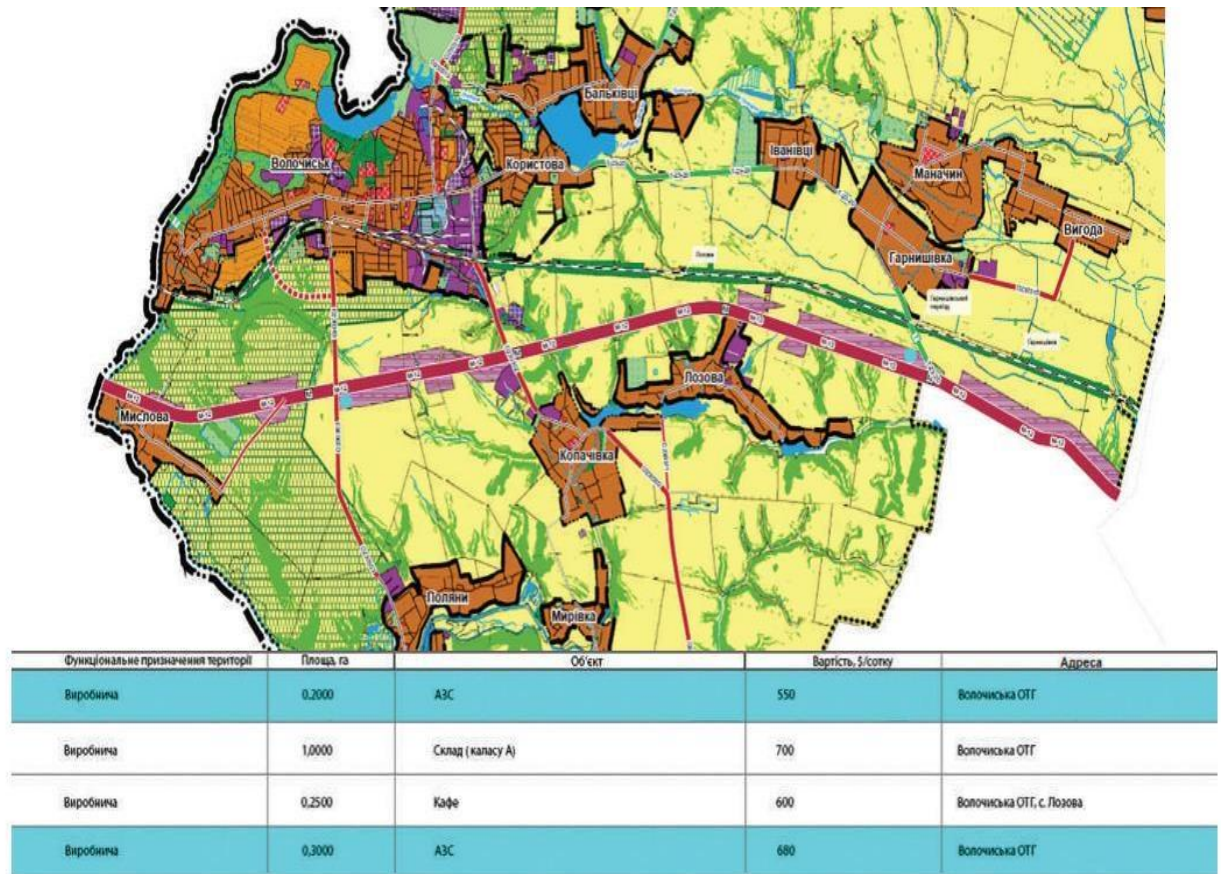

Рис 3.4 Приклад роботи міського кадастрового геопорталу для залучення інвестицій.

На початковому етапі збору даних, створення відповідних наборів для створення системи просторових даних, повинен функціонувати каталог класів об'єктів, який регламентує їх структуру, склад і встановлює правила встановлення топологічних взаємозв'язків між просторовими об'єктами. На етапі використання наборів для геопросторових даних каталог об'єктів визначає правила забезпечення семантичної, доменної та просторової цілісності даних, що моделюють поведінку об'єктів міської кадастрової бази даних. Тому створений електронний каталог має велике значення для оцінки якості системи просторових даних, оскільки є інформаційною базою для створення програм для проведення тестів на визначення відповідності речень системам класифікації, кодування даних, або домени для встановлення значень атрибутів, визначених у каталозі[7].

Таким чином побудована модель реляційної бази даних каталогу просторових даних, яка забезпечує значні переваги, а саме одночасний

доступ до просторових даних для багатьох користувачів, використання стандартизованих засобів зберігання та відновлення даних, а також забезпечення можливості роботи клієнта та режим сервера, представлення геопросторових даних у нових абстрактних типах даних, сумісність картографування для різних програм за форматами даних або методами доступу.

База даних каталогу класів для геооб'єктів, що відображаються на геопорталах, складається з основних розділів, наведених на рис. 3.6, а саме:

1. реєстр довідників,
2. Метадані каталогу,
3. Реєстрація груп об'єктів,
4. Реєстр класів об'єктів,
5. Реєстр атрибутів класів об'єктів,
6. Реєстр класифікаторів,
7. Реєстр асоціацій між класами об'єктів,
8. Список правил топології,
9. Реєстр операцій над класами [2, с. 116-123].

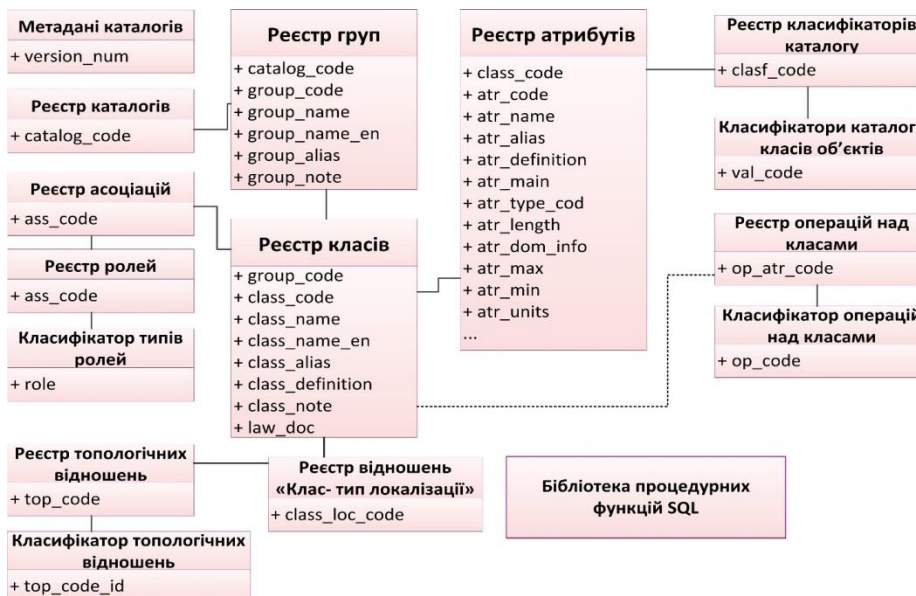

Рис 3.5 База даних каталогу класів для об'єктів, що відображаються на геопорталах

Для кожного такого класу геооб'єктів у базі даних каталогу описується об'єктна асоціація, реєстрація якої визначається як «обов'язкова». Асоціації цих об'єктів визначають просторові та непросторові відносини між ними. Кожен з них має унікальний код, який у вигляді комбінації коду класу об'єкта, зв'язок якого описується, а також коду класу об'єкта зв'язку формує номер асоціації в класифікаторі за схемою:

1. Код клубу;
2. Введіть код цільового об'єкта.
3. Введіть код об'єкта для асоціації;
4. Ролл-код.

Для кожного класу об'єктів у базі даних геопросторового каталогу описуються операції над класами, реєстрація яких визначена як «додаткова». Операції над ними визначають набір дозволених станів і переходів між об'єктами при виконанні над ними геометричних операцій. Відповідні операції над класами визначають правила керування процесом перетворення значення атрибута в значення для атрибутів одного, двох або більше просторових об'єктів, коли перший вихідний просторовий об'єкт поділяється, об'єднується або змінюється [23].

Операції між об'єктами в базі даних геопросторового каталогу визначають функціональну залежність між їхніми атрибутами класу, одночасно прагнучи забезпечити семантичне обмеження цілісності та контролю якості даних атрибутів. Кожна з цих операцій має унікальний код, який утворює кодову систему основного атрибута досліджуваного класу об'єкта, над яким виконується операція, і вказує номер операції в класифікаторі кодів:

1. Операції;
2. Клас цільового об'єкта;
3. Цільовий атрибут;
4. Операції.

Бази даних геопорталів, міських кадастрів, територіальних управлінь або об'єктів для муніципалітетів, населених пунктів повинні мати шари та чітко структуровані метадані, необхідні для роботи, а також бази даних для виконання інших завдань.

Бази даних з геопросторовими даними створюються з урахуванням конкретних потреб замовника на основі затвердженого технічного завдання з використанням системи управління базами даних PostgreSQL у програмах геопросторової інформації, зокрема з даними QGIS.

До завдань, які може вирішувати геоінформаційна система QGIS, відносяться:

- ✓ Візуалізація характеристик населених пунктів муніципалітету, відображення інформації про демографічні характеристики;
- ✓ Ведення реєстру, проведення інвентаризації нерухомого майна;
- ✓ Видання містобудівної документації;
- ✓ Ведення обліку містобудівної документації населених пунктів на території муніципалітету;
- ✓ Створення та ведення карт інвестиційного розвитку території з урахуванням зокрема інвестиційних та рекламних проєктів, відповідних пропозицій, умов та можливостей;
- ✓ Створення карт природного, заповідного лісового та водного фондів;
- ✓ Створення карт для розкриття туристичного потенціалу, представлення туристичних пропозицій, маршрутів, а також баз і місць для відпочинку, пікніків чи дозвілля;
- ✓ Реєстрація закладів соціальної допомоги, до яких належать заклади охорони здоров'я, освіти та соціального захисту із зазначенням їх місцезнаходження та характеристик;
- ✓ Оплата інженерних мереж;
- ✓ Створення карт із зображенням об'єктів цивільного захисту;

- ✓ Створення карт житлових об'єктів та комунальних послуг;
- ✓ Облік об'єктів паливно-енергетичного комплексу;
- ✓ Створення карт, що відображають характер природних та техногенних небезпек;
- ✓ Підготовка карт проведення ремонтних робіт з інформацією про обсяги робіт та їх фінансування;
- ✓ Розгляд малих архітектурних форм або рекламних конструкцій [22].

Бази геопросторових даних надають можливість керувати переліченими реєстрами, візуалізувати інформацію в геопросторових інформаційних системах у вигляді шарів даних, а також проводити аналізи, створювати звіти, копіювати з реєстрів як фрагменти карт, так і статистичну інформацію у вигляді отриманих документів.

Використання системи геоданих та бази геоданих дозволяє широко використовувати WEB інструменти для роботи геопорталів з метою публікації необхідної картографічної інформації в режимі он-лайн.

3.4. Аналіз інформаційного забезпечення ОТГ

Аналітичний портал Львівщини - це онлайн-платформа, покликана надавати вичерпну інформацію про соціально-економічний розвиток Львівської області. Портал створено для покращення прийняття рішень на основі даних, а також для забезпечення прозорості та підзвітності влади.(рис.3.6)

Аналітичний портал Львівщини

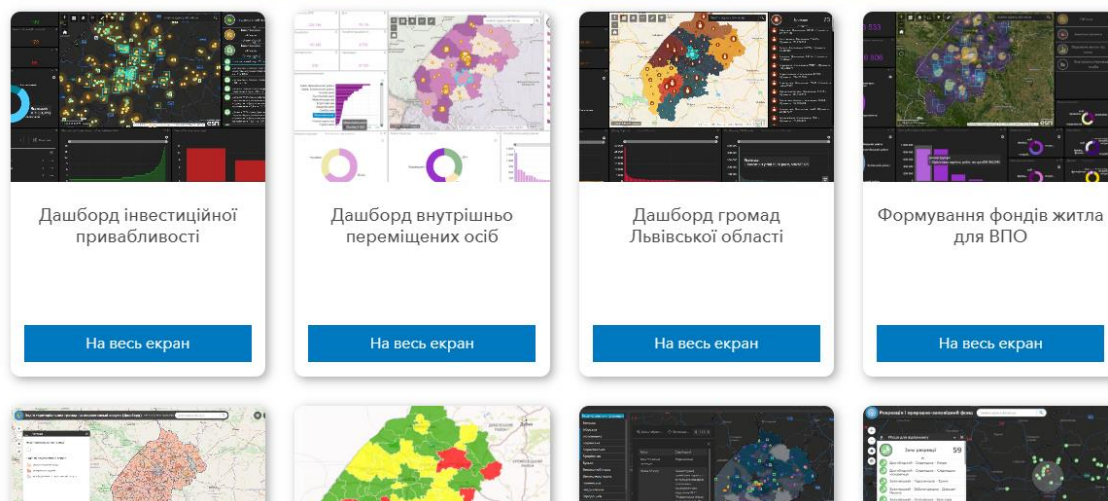

Рис.3.6. Головна сторінка Аналітичного порталу Львівщини

Портал містить велику кількість даних, що стосуються всіх аспектів життя регіону, зокрема:

- дані про чисельність населення, вікову структуру, рівень освіти та інші демографічні показники.
- дані про ВВП, інвестиції, зайнятість, бідність та інші економічні показники.
- дані про охорону здоров'я, освіту, соціальне забезпечення та інші соціальні показники.
- дані про транспорт, енергетику, комунальні послуги та інші інфраструктурні показники.
- інформація про інвестиційні можливості в регіоні та про те, як розпочати бізнес.
- інформація про кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в регіоні, а також про послуги та програми підтримки, доступні для них.

Портал пропонує широкий спектр функцій, до яких може отримати доступ користувач:

- дані на порталі представлені у вигляді інтерактивних графіків та карт.
- дані можна завантажити у форматах CSV та Excel.
- дані можна порівнювати за різними періодами часу та географічними одиницями.
- Портал надає набір інструментів для проведення аналізу даних.
- Користувачі можуть підписатися на розсилку новин, щоб отримувати інформацію про нові дані та функції.

Для мешканців та широкої громадськості на Аналітичному порталі Львівщини(рис.3.6) з'явився оперативний моніторинг виконання обласних цільових програм, а також роботи обласних автобусних пасажирських перевезень. Уся інформація оновлюється в режимі реального часу. Моніторинг виконання обласних планів створено у вигляді інтерактивної інфографіки з інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом, що полегшує користувачеві пошук інформації, яка його цікавить.

Він містить агреговану інформацію про виконання районної цільової програми в розрізі завдань та заходів, дозволяє фільтрувати дані за стратегічними цілями та головними розпорядниками коштів, а також запланованими інфраструктурними проектами, показуючи місце проведення робіт, стан готовності з фотографіями та обсяг коштів, виділених на кожен проект.

Крім того, моніторинг надає інформацію про поточні тендери для бізнесу, мешканців та громадськості, а також про оголошені закупівлі. Тендери містять посилання на критерії відбору, дедлайни та перелік документів для участі, а закупівлі - унікальний ідентифікаційний код, за яким можна отримати доступ до інформації про замовника, тендерні пропозиції та умови закупівель тощо.

Для зручності мешканців, портал доповнює існуючий в регіоні сервіс автобусних пасажирських перевезень, що дозволяє відстежувати роботу міських та міжміських маршрутів у Львівській області. Система координується Міністерством транспорту та зв'язку Львівської обласної державної адміністрації спільно з Центральною пасажирською диспетчерською службою та відображає 483 діючі автобусні маршрути.

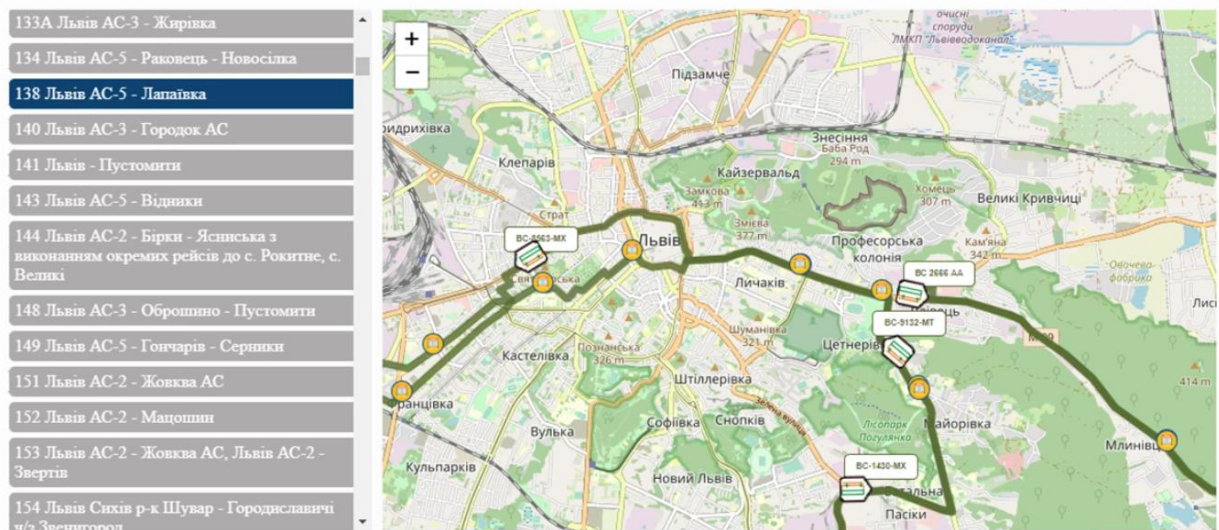

Рис.3.7. Автобусні та пасажирські перевезення області представлені на порталі

На порталі доступні для перегляду різні карти, які дають можливість, наприклад, краще оцінити наближеність публічних послуг до центрів старостинських округів та центральних садиб громади. Це вперше ми з колегами з USAID нанесли на карту старостинські округи, бо раніше мешканці навіть не знали, що у нас є 500 старостинських округів, які можуть виконувати адміністративні функції, мають свій графік роботи і т.д. Це дуже корисна інформація для мешканців, бо вони не знають про те, що у нас є 500 старостинських округів. Це дуже корисна інформація для мешканців. Крім того, вказані населені пункти, які належать до зіркових районів, кількість населення тощо", - розповів Вадим Табек, заступник директора департаменту економічної політики Львівської обласної державної адміністрації.

Портал також містить інформацію про об'єкти соціальної інфраструктури, які потребують капітального ремонту. Аналітичний портал

Львівської області також містить інформацію про кількість внутрішньо переміщених осіб та можливості задоволення їхніх житлових потреб у розрізі адміністративно-територіальних одиниць.

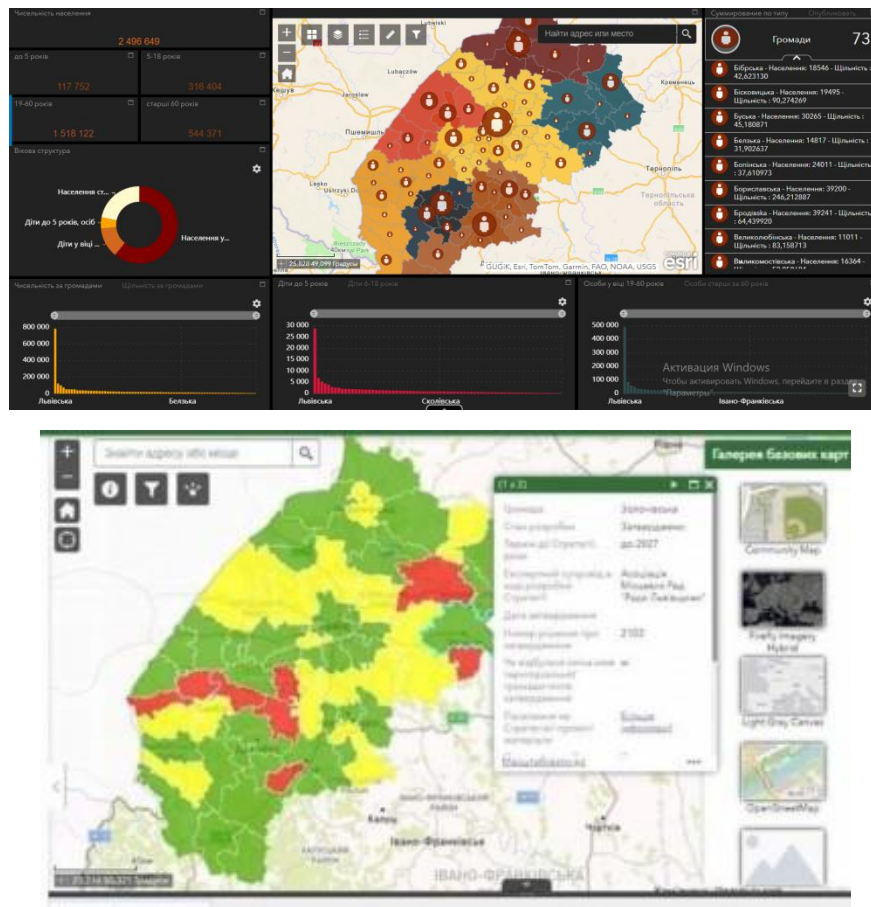

Рис.3.8. Приклади карт на Аналітичному порталі Львівщини

Аналітичний портал Львівщини відіграє важливу роль у сучасному соціально-економічному контексті, надаючи об'єктивну та актуальну інформацію про область. Функціональні та аналітичні можливості порталу дозволяють здійснювати ефективний моніторинг та аналіз розвитку Львівської області в усіх сферах - від економіки до культури.

Портал є важливим інструментом для прийняття стратегічних рішень у сферах державного управління, бізнесу, освіти та культури. Збираючи та аналізуючи дані, портал сприяє об'єктивному розумінню ситуації в регіоні, дозволяючи експертам, бізнесу та громадськості вчасно реагувати на виклики та можливості, що виникають.

Крім того, Аналітичний портал Львівщини відіграє важливу роль у підвищенні прозорості державних процедур, налагодженні взаємодії між владою та громадськістю, сприянні розвитку досліджень та аналітики у соціально-гуманітарних науках.

Таким чином, значення Аналітичного порталу Львівщини полягає у його здатності надавати об'єктивну інформацію, сприяти розвитку регіону та покращенню якості життя місцевого населення.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі "Вплив децентралізації на розвиток територій громад" проведено комплексне дослідження політико-правових засад децентралізації влади в Україні та їх впливу на формування спроможності територіальних громад.

У роботі був проведений аналіз теоретичних засад формування спроможності територіальних громад в Україні, враховуючи основні принципи децентралізації влади та актуальні політичні та правові документи, що регулюють цей процес. Було виявлено ключові аспекти, які впливають на ефективність децентралізації та забезпечують розвиток територіальних громад.

Досліджено досвід децентралізації влади в країнах Європейського Союзу та визначено можливості його адаптації в Україні. Здійснений порівняльний аналіз національних моделей децентралізації та виокремлені принципи, які можуть бути успішно впроваджені в українській контексті.

Оцінено вплив децентралізації на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні. Виявлені позитивні та негативні наслідки децентралізації на економічний розвиток громад, включаючи зміни в системі фінансування та використання ресурсів.

Досліджено адміністративно-фінансову децентралізацію як фактор розвитку субрегіональних територіальних громад. Визначено основні компоненти цього процесу, у тому числі передачу повноважень, фінансової автономії та механізми розподілу ресурсів. Зроблено висновки про важливість адміністративно-фінансової децентралізації для сталого розвитку територіальних громад.

Розроблений стратегічний план розвитку територіальних громад, що включає ключові напрямки і пріоритети розвитку, а також конкретні заходи для їх реалізації. Враховані специфічні потреби і можливості кожної громади

з урахуванням їх географічного, економічного та соціокультурного контексту.

Створена схема сучасного та перспективного використання земель територіальних громад включає аналіз і оцінку земельних ресурсів, урахування екологічних та соціоекономічних факторів. Розроблені рекомендації щодо оптимального використання земельних ділянок з урахуванням потреб громади та забезпечення сталого розвитку.

Використання геопорталу територіальної громади для планування та аналізу розвитку територій є важливим інструментом. В дослідженні було проведено аналіз сучасних геопросторових технологій та їх застосування для планування та моніторингу розвитку територій. Розроблений геопортал територіальної громади, який надає доступ до важливої геопросторової інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих рішень щодо розвитку громади.

В цілому, результати дослідження свідчать про значимість децентралізації влади для розвитку територіальних громад в Україні. Пропоновані рекомендації та стратегічний план розвитку сприятимуть покращенню управління та стимулюванню економічного зростання територіальних громад. Використання геопорталу та раціональне використання земельних ресурсів допоможуть забезпечити належне планування та аналіз розвитку територій. Отримані результати можуть бути використані як основа для подальших досліджень та розробок в галузі просторового планування розвитку територій громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балинська Ю. І. Особливості регіональних програм використання відновлюваних джерел енергії Регіональна економіка. 2014. № 1. С. 165-174.
2. Безпалько О. М. Роль територіальних громад у забезпеченні місцевого економічного розвитку: Теоретичні основи дослідження економіки та організації управління. 2019. № 1 (33). С. 116-123.
3. Беновська Л.Я. Територіальна громада як суб'єкт регулювання територіального розвитку: теоретичні аспекти регіональної економіки. 2018. № 1. С. 30-39.
4. Брейсс, Ф. Фіскальна децентралізація та економічне зростання: чи справді існує зв'язок? Звіт Cesifo Dice "Journal of Institutional Comparisons" / F. Breuss, M. Eller VOC. 2, № 1, весна 2004 р., стор. 3-9.
5. Бутко М. П. Методологічні основи формування сучасної парадигми політики регіонального розвитку регіональна економіка. 2014. № 2. С. 7-16.
6. В основі становлення та розвитку ОТГ лежить стратегія Бриля М.Р. Місцевий уряд. 2018. № 5. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2018/травень/issue-5/Article-36538.html> (дата звернення: 27.01.2024).
7. Василюк О. Формування спроможності об'єднаних територіальних громад: кадровий аспект ефективності державного управління. 2017. Випуск 2 (51). Ч. 1. С. 197-205.
8. Власенко В. І Країни ЄС діляться успішним досвідом децентралізації «Урядовий кур'єр» Газета Кабінету Міністрів України URL <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/krayini-yes-dilyatsyauspishnim-dosvidom-decentral/> (дата звернення: 20.11.2023).
9. Гетьман, О.О. Парадигма регіонального розвитку в Україні Вісник ДДФА: Економіка. 2013. - № 2(30). С. 42-49.

10. Грищенко І. М., Кулаєць М. М. Розвиток спроможності територіальних громад. Поліський науковий вісник. 2018. № 2 (1). С. 98-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/-nvp_2018_2%281%29__15 (дата звернення: 27.01.2024).
11. Дегтяр А.О. Управлінські рішення в органах державної влади: Харків, 2020. 276 с.
12. Державне управління регіонального розвитку України [Монографія] К.: НІСД, 2020. 288 с.
13. Деркач, М.І. Фіскальна децентралізація як фактор забезпечення сталого розвитку України. Фінанси України. 2021. № 2. С. 56-63.
14. Енциклопедія державного управління. У 8 томах. Т. 5. Територіальне управління / під ред. О.Ю. Амосова, О.С.Ігнатенко, А.О.Кузнецова. Харків: Вид-во ХАРІ НАДУ “Магістр”, 2021. 408 с.
15. Євтушенко О. Н. Місцеве самоврядування: Навч. Миколаїв, 2016. 404 с.
16. Ісаєва Н. Шляхи вдосконалення системи стратегічного планування в Україні на сучасному етапі. Економічний вісник. 2015. № 4. С.88-96. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2015/4/EV20154_088-096.pdf (дата звернення: 27.01.2024).
17. Кириленко, О.П. Місцеві господарства України: історія, теорія, практика [Монографія] К.: НІОС. 2020. 384 с.
18. Козенко, А.П. Сучасний стан бюджетної децентралізації в Україні Економіст. 2014. - № 3. С.37-38.
19. Козоріз М. А. Напрямки модернізації механізмів реалізації державної політики регіонального розвитку в регіональній економіці України. 2013. № 2. С. 52-61.
20. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. ст. 141.
21. Концепція реформування місцевого самоврядування та організації територіальної влади в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України

- від 1 квіт. № 333 2014 [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (дата звернення 31.12.2023)
22. Концепція реформування місцевого самоврядування та організації територіальної влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р.
23. Кравченко, В.І. Місцеві фінанси України : науч. Довідник К.: Знання, 2019. 487 с.
24. Латинін М. А. Концептуальні підходи до державного регулювання стратегічного розвитку регіону за кордоном. Міжнародний науковий журнал “Інтернаука”. 2017. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_9_5 (дата звернення: 27.01.2024).
25. Латинін М. А. Стратегічне планування : навч. Довідник Харків, 2013. 248 с.
26. Лисяк, Л.В. Місцеві фінанси та місцеві бюджети в системі політики регіонального саморозвитку. Вісник ДДФА: Економіка. 2013. № 2(28). С. 103-109.
27. Луніна І. Р. Формування місцевих бюджетів у рамках виконання завдань адміністративно-територіальної реформи економіки України. 2016. № 1. С. 23-31.
28. Луцьків О. М. Інституційне середовище регіональної структурної політики регіональної економіки. 2014. № 3. С. 37-47.
29. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 18.11.2023)
30. Павлюк, К.В. Концептуальні підходи до вдосконалення системи міждержавних відносин на основі конкурентного федералізму. Наукова робота НДФІ. 2016. № 1(34). С. 23-34.
31. Пасічник, Ю.В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні: Монографія Донецьк: Юго-Восток. 2015. 642 с.

- 32.Патицька Х. О. Територіальна громада в політико-правовій практиці сучасної України Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2014. Вип. 4 (108). С. 320-328.
- 33.Патицька Х.О Фінансово-економічний потенціал територіальних громад: механізми функціонування та активізації : монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2019. 209с.
- 34.Писаренко С. М. Європейська інтеграція, основи трансформації регіональної політики України, регіональна економіка. 2014. № 3. С. 56-65.
- 35.Погорілко В. Ф. Юридична енциклопедія місцевого самоврядування: в 6 т. 2021. Т. 3. С. 731.
- 36.Попадинець Н.М. Стратегічні цілі державної структурної політики регіональної економіки України. 2014. № 1. С. 175-183.
- 37.Притула Я. V. Структурні реформи та регіональна конвергенція в регіональній економіці України. 2013. № 1. С. 7-16.
- 38.Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серп. 2020 № 695. Офіцер. звільнити Україну. 2020 рік.
- 39.Про затвердження державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 липня 2006 р. № 1001.
- 40.Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : постанова Кабінету Міністрів України від 08 квіт. 2015 року № 214 [Електронний ресурс]. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text> (дата зверення 08.03.2024)
- 41.Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 року № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. URL

- <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/page>
(дата зверення 21.04.2024)
42. Про сприяння розвитку регіонів: Закон України від 08.09.2005 № 2850.
43. Пухир С. Т. Інституційне забезпечення розробки та реалізації державної регіональної політики в регіональній економіці України. 2014. № 2. С. 17-26.
44. Розробка стратегій розвитку міст в Україні: рекомендації та огляд практик. URL:
https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/530/PLEDDG_strategic_planning.pdf (дата звернення: 27.01.2024).
45. Романенко Ю.О. Місце і роль комунікації в державній політиці. Актуальні проблеми економіки. 2016. 176 (2). С. 25 - 31.
46. Романюк С. А. Теорія і практика стратегічного менеджменту: монографія. Київ: НАДУ, 2019. 232 с.
47. Рошило В. І. Формування спроможних територіальних громад у контексті бюджетної децентралізації Гроші, фінанси та кредит. 2018. Вип. 23. – С. 531-536.
48. Сизоненко О. В. Проблеми формування спроможних територіальних громад в умовах процесу децентралізації Експериментальні та теоретичні дослідження в сучасних науках : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 5 серпня 2018 р. у м. Суми. 2018. Т. 2. С. 92-95.
49. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 рр.) «На шляху європейської інтеграції» (А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін.). К.: ІВЦ Держкомстату України. 2004. С. 36-45.
50. Суспільно-політична енциклопедія : академіч. Черкаське вид-во: Інтроліга TOP, 2022. 636 с.
51. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку : монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З.

- Львів: ДУ«Інститут регіональних досліджень імені М.І.Долішнього НАН України, 2020. 531с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
- 52.Тимечко І. Р. Узагальнення підходів щодо сутності територіальної громади України Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2017. - Вип. 1 (7). С. 164-170.
- 53.Успішна територіальна громада: будуємо разом Харків : Видавничий будинок Фактор, 2018. 128 с.
- 54.Чугунов, І.Я. Інституційна архітектура бюджетної системи Фінанси України. 2018. № 11. С. 3-10.
- 55.Шедяков В. О. Технології соціального управління в практиці постмодерної соціальної психології. 2018. № 6 (32). С. 25–33.
- 56.Шульц С. Л. Регіональна політика в Україні: еволюційні принципи та стратегічні перспективи регіональної економіки. 2014. № 3. С. 26-36.
- 57.Oates, W. Fiscal Federalist / W. Oates – N.Y.: Harcourt Brace ovanovich, Juc., 1972. – pp. 11-17.